

SÖZLÜK

Sözlük

[çoğ. : çoğul; tek. : tekil; f. : dişil; f. çoğ. : dişil çoğul; kar. : karşı; kıs. : kısaltma]

Not: Buradaki birçok madde, ilk üç kitaptaki sözlük bölümlerinde de yer almaktadır. Dolayısıyla bu maddeler hakkında, sadece temel tanımlar vermekle yetinilmiş, onlardan türeyen ve bu kitapta kullanılmamış başka birleşik sözcükler veya deyimler ise diğer kitapların sözlük kısımlarında verildiği için bu listeye dâhil edilmemiştir. Bu tip maddelerin sonuna “BBS [=Daha fazla detay için Bkz. Bereşit Sözlük]”, “BSS [=Daha fazla detay için Bkz. Şemot Sözlük]”, ya da “BVS [=Daha fazla detay için Bkz. Vayikra Sözlük]” kısaltması eklenmiştir.

Afarat Nedarim: Bkz. *Neder*

Aftara: “Muafiyet”. Şabat ve bayram gibi özel günlerde *peraşasın*ın ardından okunan, *Neviim* [Peygamberler] kitabından bir bölüm. *Peraşa* ya da özel günle paralel konulardan seçilmişlerdir. Bunun sebebi, düşman işgali sırasında *Tora* okunmasının yasak oluşu ve bunu telafi etmek için *Neviim* kitabından, konuyla ilişkili bir bölümün okunmasıdır. Bu bölümler, o yasaklı dönem içinde, haftanın *peraşasın*ı okuma konusunda, “muafiyet” sağlıyordu.

Agala: (E-Gimal-Ayin-Lamed-E). “Kusturma; iğrendirme”. Kapların yıkanıp 24 saat bekletildikten sonra fokurdar derecede kaynayan suya daldırılması işlemi. Eğer bir kap, sıvıyla pişirme yoluyla *Kaşerut* açısından kullanılmaz hale gelmişse, örneğin bu sütlü bir kapken yanlışlıkla etli için kullanılmışsa, aksi olmuşsa, ya da içinde *Kaşer* olmayan bir yemek pişirilmişse bu yöntemle sıfırlanabilir. Kil ya da porselen kaplar için bu yöntem kullanılamaz. Plastik kaplar, bu derece sıcaklığa dayanabiliyorsa bu şekilde sıfırlanabilir.

Alaha: çoğ. *Alahot*. 1. Kural. “**Alah** – *Gitmek*” kökünden gelir ve bu kurala göre “gidildiği; hareket edildiği” manasını verir. “Moşe *Bene-Yisrael*’e *Pesah* *Alahalarını Pesah*’ta, *Şavuot* *Alahalarını Şavuot*’ta, *Sukot* *Alahalarını Sukot*’ta öğretirdi” (*Torat Koanim*). 2. Yahudi Kanunu. BBS.

Alaha Lemoşe Misinay: “Moşe’ye Sinay’da Verilmiş *Alaha*”. Sözlü *Tora*’daki tüm detaylar Moşe’ye Sinay’da verilmiştir. Bu detayların neredeyse tümü *Tora*’nın açıklanma yöntemleri kullanılarak, Yazılı *Tora*’nın içinden türetilir. Ancak bazı istisnalara, Yazılı *Tora*’dan hiçbir gönderme yoktur. Bu istisnai kurallara *Alaha Lemoşe Misinay* adı verilir. Bunlar arasında örneğin *tefilin* kutularının siyah renkte ve küp şeklinde olması sayılabilir (Rambam).

Alel: “Methiye”. Roş *Hodeş* ve bayramlarda okunan ve Tanrı’ya mehtiyeler içeren *Teilim Perek* 113-118 parçalarından oluşan dua.

Alel Agadol: “Büyük *Alel*”. *Teilim* 136’ya verilen bir sıfat.

Hatsi Alel: “Yarım *Alel*”. *Alel* duasında, *Teilim* 115 ve 116’nın ilk on birer pasuğunun atlandığı *Alel*. Roş *Hodeş* ile ilk gün hariç *Pesah*’ın tüm günlerinde *Hatsi Alel* okunur.

Gamar Alav Et AAlel: “Onun hakkında *Alel*’i bitirdi”. “Onu fazlasıyla övdü” anlamında bir deyim.

Ama: çoğ. *Amot. 1.* 48cm. [başka görüşlere göre 56 ya da 60cm.] uzunluğunda bir ölçü. (1 *ama* = 6 *tefah*). Bkz. Şemot 25:10 açık. Farklı durumlarda farklı uzunluktaki *ama* ölçüleri kullanılırdı. **2.** Dirsekle bilek arasındaki bölüme verilen isim. **3.** Elin orta parmağı. BVS.

Amaapilim: “Cüretkârlar”. Zorluklara ve engellere rağmen cesurca öne atılanlar. Tora’da: casuslar nedeniyle işlenen günah sonrasında Tanrı’nın halkı çölde dolaşmaya ve Erets-Yisrael’e girmemeye mahkûm etmesine karşılık, yine de Erets-Yisrael’e gitmeye kalkan, ama Tanrı’nın koruması olmadığı için imha edilen cüretkâr grup; bkz. 14:44-45.

Amen: “Gerçektir; kesinlikle” anlamındaki onay sözcüğü. Bu sözcük “inşallah olur” anlamında değildir. “**Emet** – Gerçek” sözcüğüyle aynı kökten gelir ve tam bir güven ifade eder. Bir dua ya da beraha sonrasında “Amen” denmesi o duanın “inşallah gerçekleşeceğine” dair bir dileği değil, o dua sonucunda Tanrı’nın her konuda en doğru kararı verip, en uygun sonucu getireceğine dair sarsılmaz güveni yansıtır. Bu, bazen duanın kabul edilmemesi şeklinde bile olabilir.

Amida: **1.** Duruş; ayakta duruş. **2.** Tüm duaların merkezini oluşturan ve 19 *berahadan* oluşan dua ifade eder. *Amida*, ayakta ve ayaklar bitişik bir şekilde söylendiği için bu ismi alır. Mişna dilindeki adı “**Tefila** – Dua”dır; zira duaların en merkezi bölümü budur. *Amida*, Anşe Keneset Agedola tarafından ilk meydana getirildiğinde 18 *berahadan* oluşurdu. Bu sebeple “**Şemone Esre** – On Sekiz” olarak da bilinir. İleri dönemlerde halk içinde, düşmana karşı işbirliği yapan kişiler yaygınlaşınca, düşmanın başarılı olmamasını dileme temasına sahip “**Lamalşinim Velaminim**” *berahası* eklenmiştir.

Anşe Keneset Agedola: *Keneset Agedola* Üyeleri. Bkz. *Keneset Agedola*.

Apikoros: “Kâfir”. Tora’yı ve Tanrı’yı inkâr eden ve hayatını kurallara bağlı olmadan yaşamak isteyen kişi. Bu sözcük, Eski Yunan filozofu indeterminist Epikuros’un isminden türemiştir.

Ar Abayit: “Tapınak Dağı”. Yeruşalayim’de *Bet-Amikdaş*’ın inşa edilmiş olduğu tepe.

Arbaat Aminim: ya da **Arbaa Minim.** “Dört Tür”. *Sukot* bayramında sabah duaları sırasında kullanılan dört bitki türü: *Etrog, Lulav, Adas, Arava*. BVS.

Aron / Aron Aberit: “Antlaşma Sandığı”. Tanrı’nın Moşe’ye vermiş olduğu On Emir levhalarını içeren sandık; Yeşua 3:6. “**Aron Aedut** – Tanıklık Sandığı” (Şemot 26:33) ya da “**Aron Aşem** – Tanrı’nın Sandığı” (Şemuel I 5:3) olarak da bilinir. Bkz. Şemot 25:10 v.d.

Arusa: Evliliğin *İrusin* aşamasını geçmiş, ama henüz *Nisuin* kısmını tamamlamamış kız. Bkz. *İrusin*; bkz. *Nisuin*.

Arvit: Gecenin başı.

Tefilat Arvit: “Gece duası”. *Korban* parçalarının *Mizbeah*’ın üzerinde yakılışı gece boyunca yapılabilirdi. *Arvit* duası bu işleme denktir.

Aşam-korbanı: “Suç Korbanı”. *Bet-Amikdaş* döneminde, bazı kategorilerdeki günahların ya da istenmeyen durumların onarımı için getirilen *korban*; bkz. Vayikra 5:1 v.d.; Vayikra 7:2 açık. [Aşam-korbanının getirilmesini gerektiren durumlar için bkz. Vayikra 5:20-26 açık.].

Aşam Taluy: “Muallaktaki/Askıdaki [günah için] Aşam-korbanı”. Kasıtlı işlenmesi *Karet* cezasını gerektiren bir günahı kasıtsız olarak işleyip işlemediğinden emin olmayan bir kişi bu *korbanı* getirir (bkz. Vayikra 5:17-19 açık.).

Aşam Vaday: “Kesin Aşam-korbanı”. Beş durumda getirilen Aşam-korbanlarına verilen genel isim (bkz. Vayikra 5:20-26 açık.).

Aşam Metsora: Bir *metsoranın*, arınma sürecinin bir parçası olarak getirmesi gereken Aşam-korbanı (bkz. Vayikra 14:12).

Aşam Nazir: Bir *nazirin*, ölü nedeniyle *tame* olması durumunda getirmesi gereken Aşam-korbanı (bkz. 6:12).

Aşem: (E-Şin-Mem). Tanrı’nın İsmi yerine kullanılan sözcük. Tanrı’nın İsmi’nin boş yere kullanılması ciddi bir yasaktır; *Tora*, bunu yapan kişinin kolay kolay temizlenmeyeceğini vurgulamaktadır (bkz. 20:7). Bu sebeple Tanrı’nın Dört Harfli İsmi, hiçbir şart altında ağza alınmamalıdır. Bu konudaki istisnalardan biri, *Bet-Amikdaş* döneminde *Koen Gadol*’un *Yom Kipur*’da yaptığı özel uygulamalarda Tanrı’nın İsmi’ni olduğu gibi telaffuz etmesidir. Yahudiler, buna bağlı olarak dualarında bile Tanrı’nın İsmi’nin geçtiği yerlerde “**A-do-nay** – *Efendimiz*” sözcüğünü kullanırlar. Dualarda kullanılan bu İsim de kutsaldır ve günlük konuşmalarda ağza alınmamalıdır. Bu açıdan, günlük konuşmalarda Tanrı’dan bahsedildiği zaman “**Aşem** – *İsim [Tanrı’nın İsmi]*” sözcüğü tercih edilmelidir; bkz. Bereşit 2:4. [Not: Bu sözcük E-Şin-Mem harfleriyle yazılır. Dolayısıyla “A” harfinden önce {İbranice’deki E harfinin verdiği} gırtlaktan gelen hafif bir hava çıkışı vardır: [H]Aşem.]

Aşera: çoğ. *Aşerot* ya da *Aşerim*. 1. Eski dönemde Kenaan Ülkesi’ndeki yaygın putperest uygulamanın bir parçası olarak kutsal kabul edilen ağaçlar ya da direklerle verilen isimdir; bkz. Devarim 16:21. 2. Yakın doğuda yaygın olarak tapınılan bir bereket tanrıçası. Aşera’nın onuruna ahşap sütun ya da direkler dikilir, ona yönelik ibadetler bunların altında gerçekleştirilirdi. Bu ağaçlar da onun ismiyle anılırdı.

Aşkenazlar: İbranice “**Aşkenaz** – *Almanya*” sözcüğünden gelir. Orta ve Doğu Avrupa kökenli Yahudiler’e verilen isim.

Ata Kadoş: “Sen Kutsalsın”. *Amida*’nın, Tanrı’nın kutsiyetini dile getiren üçüncü *berahası*.

Atarat Nedarim: Bkz. *Neder*.

Av Atuma: Bkz. *Tuma*.

Avi Avot Atuma: Bkz. *Tuma*.

Ayin Ara: “Kötü Nazar”. Ayrıntı için bkz. Şemot 30:12 açık.

Azara: 1. Avlu. 2. *Bet-Amikdaş*’ın avlusu. BVS.

Baal: 1. Sahip; efendi. 2. Koca. 3. Eski Kenaani toplumlarında baş ilahın ismi. Güneş tanrısı ve toprağa bereket veren güç olduğuna inanırlardı.

Baal Keri: Bedeninden sperma çıkmış erkek. Bkz. Vayikra 15:1-18 ačk. [a]. BVS.

Bama: çoğ. *Bamot*. 1. Yüksek yer. Platform. 2. Üzerinde *korban* gerçekleştirmek için bir *mizbeah* kurulan yüksek yer (bkz. Vayikra 1:4 ačk.). 3. Yüksek tepe. 4. Sinagogda *Hazan*'ın durduğu nispeten yüksek yer (*Aşkenaz* jargonunda). *Sefarad* jargonundaki "*Teva*".

Bamat Yahid: çoğ. *Bamot Yahid*. "Bireysel Sunak". *Mişkan* ya da *Bet-Amikdaş*'ta bulunan merkezî *Mizbeah*'ın dışında, insanların bireysel olarak kendi *korban*larını gerçekleştirdikleri kişisel sunaklar. Bu sunaklara, *Mişkan* zamanında bazı dönemlerde izin verilmişti. Ancak *Bet-Amikdaş* inşa edildikten sonra böyle sunaklarda *korban* gerçekleştirmek yasaktı.

Behor: çoğ. *Behorot*. Bir annenin ilk doğan çocuğu erkekse, *behor* ünvanını alır. Tüm *behorlar* Tanrı'ya aittir. Bir babanın birden çok kadından oğulları varsa, kendisi için bunların en büyüğü *behordur*. Mirastan, diğer kardeşlere göre iki kat pay alacak olan budur. Öte yandan, babanın, her annenin *behorunu* da *Pidyon* vererek kurtarma yükümlülüğü vardır (bkz. *Pidyon* => *Pidyon Aben*). BVS.

Behor Beema: "Hayvanın *Behoru*"; Şemot 11:5. *Tora*'ya göre her dişi hayvanın ilk doğan erkek yavrusu da Tanrı'ya aittir; bkz. Şemot 13:12 v.d.

Behor-korbanı: Sığır ve davarın *behor* hayvanlarıyla getirilen *korban*. Bu hayvanlar Tanrı'ya aittir ve *korban* olmalarını engelleyecek bir kusurları olmadığı takdirde *korban* olarak getirilmelidir (bkz. Vayikra 27:26; Şemot 13:12 ve 34:19; Devarim 15:19). Özel bir kural olarak eşeklerin *behorları* da kutsal niteliğe sahiptir ve *korban* olmaya uygun olmadıklarından, bir kuzu ile değiş tokuş edilirler (bkz. Şemot 12:13 ve 34:20).

Bemezid: "Kasıtlı olarak". Bir günahın bilinçli ve kasıtlı olarak işlenmesi. kar. *Beşogeg*.

Bene Noah: tek. *Ben Noah*. "Noah'ın Çocukları". Tüm insanlık. Bir *Ben Noah*, Noah'ın Soyu İçin Yedi Mitsva ile yükümlüdür ve bunları hakkıyla yerine getirdiği takdirde Gelecek Dünya'da pay sahibidir. Bkz. *Bereşit Kitabı*, Noah peraşasının sonundaki açıklamalar.

Bene Yisrael: "Yisrael-çocukları". Yaakov'un soyundan gelenlerin oluşturduğu ulus.

Beraha: çoğ. *Berahot*. 1. Bereket duası; mübarek kılmak; 2. Tanrı'ya teşekkür, övgü vs. için söylenen sabit metinli cümle/paragraf. 3. Bereket, şans, başarı; 4. Hediye; Bereşit 33:11. "*Kiduş – Kutsama*"dan farklıdır; bkz. Bereşit 2:3 ačk. BBS. BVS.

Birkat Koanim: "Koenler'in *Berahası*". Koenler'in halkı mübarek kılmak için söyledikleri sözler; bkz. 6:22-26. Koenler bu sırada ellerini kaldırıp ayalarını halka çevirdikleri için "*Nesiat Kapayim – Ayaların Kaldırılması*" olarak da bilinir.

Berit Mila: "Sünnet Antlaşması". Tanrı'nın Avraam ile yapmış olduğu antlaşmanın işareti olarak, sünnet derisinin kesilmesiyle yapılan işlem. Bkz. Vayikra 12:3 ačk.

Berito Şel Avraam Avinu: "Atamız Avraam'ın Antlaşması".

Beşogeg: “Hata Sonucu”. Bir günahın hata sonucu, niyet ve kasıt olmaksızın işlenmesi. kar. *Bemezid*.

Bet-Amikdaş: “Kutsal Ev”; “Kutsiyet Evi”. Yeruşalayim’de iki kez inşa edilmiş ve yıkılmış olan Tapınak. I. *Bet-Amikdaş*, Kral Şelomo tarafından 2928 [MÖ 832] yılında inşa edilmiş, Babil İmparatoru Nevuhadnetsar tarafından 3338 [MÖ 422] yılında yıkılmıştı. II. *Bet-Amikdaş* 3408 [MÖ 352] yılında halkın lideri Zerubavel, peygamberler Ezra ve Nehemya tarafından inşa edildi ve Romalılar tarafından 3828 [MS 68 – bazılarına göre MS 70] yılında yıkıldı. *Maşiah* geldiği zaman III. ve son *Bet-Amikdaş*, ebediyen ayakta kalmak üzere inşa edilecektir.

Bet-Din: “Yasa Evi”. 1. Mahkeme. 2. Her nesilde Yahudi cemaatlerinde, yargı konusunun niteliğine göre üç ya da daha fazla yetkili Haham’dan oluşan sorumlu yargı kurulu. Bu kurul, kararlarını Tora kanununa göre verir. Çok önemli olmayan anlaşmazlıklarda, taraflar anlaşmışları takdirde, herhangi üç kişiyi *Bet-Din* olarak tayin edebilir.

Av Bet-Din: “*Bet-Din* Başkanı”.

Bet Midraş: “Öğrenim Evi”. Tora öğrenilen mekan. Sadece *Midraş* olarak da adlandırılır.

Bikurim: (Bet-Haf-Reş-Yod-Mem). tek. *Bikur*. *Erets-Yisrael*’e özgü yedi tarım ürününün turfandaları. Yedi üründen ağaçta yetişen beş meyve her yıl *Şavuot* bayramında *Bet-Amikdaş*’a getirilirdi. Ayrıca yine *Bikurim* sınıfında, *Pesah* bayramında yılın ilk arpa hasadından *Omer*, *Şavuot*’ta ilk buğday hasadından *Şete Alehem* getirilirdi. BVS.

Boel Nida: *Nida* konumundaki bir kadınla ilişkiye giren erkek. Böyle biri kendine has bir şekilde *tame* olur (bkz. Vayikra 15:24 açık.).

Buluşma Çadırı: İbr. *Oel Moed*. *Mişkan*’a verilen diğer bir isim. Bkz. *Mişkan*.

Daimi Korban: Bkz. *Korban* > *Tamid-korbanı*.

Deorayta: Ya da **Mideorayta**. “Tora’dan”. Bu Aramca sözcük, belirli bir mitsvanın doğru dan Tora’nın metninden öğrenildiğini belirtir. Krş. *Derabanan*. BSS.

Derabanan: Ya da **Miderabanan**. “Hahamlarımız’dan”. Bu Aramca sözcük, belirli bir mitsvanın, Tora’daki belirli bir kuralın korunması, halk içinde belirli bir düzenin sağlanması ya da öneme sahip tarihi bir olayın vurgulanması amacıyla Hahamlarımız’ca belirlenmiş olan kurallardan biri olduğu anlamına gelir. Krş. *Deorayta*. BSS.

Diaspora: *Erets-Yisrael* dışındaki yerler.

Dinar: Eski dönemde kullanılan bir para cinsi. 1 *dinar* = 1 *zuz*.

Duhan: Etrafına göre daha yüksek olan ve üzerinde ayakta durmak ya da oturmak için kullanılan platform. 1. *Bet-Amikdaş*’ta *Koen* ve *Leviler*’in durduğu platform. 2. Sinagoglarda, *Ehal Akodeş*’in hemen önünde bulunan ve *Koenler*’in *Birkat Koanim* sırasında durdukları yer. 3. Satış tezgâhı; dükkân.

Efa: Tohum, un gibi kuru/katı maddeler için eski dönemlerde kullanılan bir hacim ölçüsü. (1 efa = 3 sea = 10 omer). Günümüz ölçüleriyle yaklaşık 22lt. civarındadır. Başka görüşlere göre 39,6lt.

Efod: *Koen Gadol*'un giydiği sekiz özel giysiden biri. Ters giyilen bir önlük şeklindeydi ve omuz askıları vardı; bkz. Şemot 28:6 v.d.

Ehal: 1. Saray; büyük ve görkemli yapı. 2. *Bet-Amikdaş*'a verilen isimlerden biri. *Bet-Amikdaş*'ın, *Menora*, *Tütsü Mizbeahı* ve *Şulhan*'ın yer aldığı *Kodeş* bölümü.

Ehal Akodeş: Sinagoglarda, *Sefer-Toralar*'ın yerleştirildiği dolaba verilen isim. *Aşkenaz* jargonunda *Aron Akodeş*.

Ekdeş: 1. Kutsal obje. *Bet-Amikdaş*'ın hazinesine bağışlanmış para, eşya ya da hayvanlara verilen isim. 2. *Bet-Amikdaş*'ın hazinesine verilen isim.

Ereg: “[Kılıçla] Öldürme”. Tora'daki dört idam cezasından biri. Bkz. *Vayikra Kitabı*, *Ekler: Yahudilik'te İdam Cezası*.

Erets-Yisrael: “Yisrael Ülkesi”. Tanrı'nın, Avraam, Yitshak ve Yaakov'un çocuklarına vermesi vaad ettiği ülke; Bereşit 15:18, 26:4, 28:13 vs.

Erev Rav: “Büyük Karışım”. Mısır Çıkışı sırasında, Yahudilik'in prensiplerini kabul ederek Bene-Yisrael'e katılmış olan ve farklı birçok ulustan oluşan grup; bkz. Şemot 12:38.

Gan Eden: “Zarafet Bahçesi”. 1. Adam ve Hava'nın, yaratılışlarının ertesinde yerleştirildikleri, fakat günahları sebebiyle kovuldukları bahçe; bkz. Bereşit 2:8 v.d. 2. Yahudi inancına göre, Gelecek Dünya'daki ebedi huzuru ifade eden yer. *kar. Geinom*. *Cennet* sözcüğü *Ganeden* ile bağlantılıdır. BBS.

Geinom: Ya da **Geinam**. 1. İnöm Vadisi. Burası Yeruslayim'in güneyinde, putperestlerin, çocuklarını ateşte yakarak kurban ettikleri bir yerdir; Melahim II 23:10. 2. Yahudi inancına göre, kötülerin ruhlarının cezalandırılacakları yer. *Cehennem* sözcüğü *Geinom* ile bağlantılıdır. BBS.

Gematriya: Harflerin sayısal karşılıkları ile yapılan hesaplamalar. Alef = 1; Bet = 2; ... ; Yod = 10; Haf = 20; Lamed = 30; ... ; Kof = 100; Reş = 200; Şin = 300; Tav = 400. BBS.

Geniza: 1. Gizleme, saklama. 2. Arşiv. Değerli belgelerin saklandığı yer. 3. Kutsal nitelikli kitapların, üzerinde Tanrı'nın İsmi'nin ya da Tora sözlerinin yer aldığı belgelerin ve *talit*, *tefilin*, *mezuz*a gibi kutsal objelerin yıprandıktan sonra yerleştirildiği dolap ya da oda. Bu gibi kutsal şeyler çöpe atılmaz, mezarlıkta özel bir yere gömülür.

Ger: çoğ. *Gerim*; f. *Gioret*. 1. Yabancı. 2. Doğuştan Yahudi olmayıp sonradan Yahudilik'i kabul etmiş bir kişi. Böyle biri doğuştan bir Yahudi ile tamamen aynı hak ve görevlere sahiptir. Genel olarak **Ger Tsedek** olarak bilinir.

Ger Toşav: Putperestliği terk ederek, Erets-Yisrael'e yerleşen ve Noah'ın Soyü İçin Yedi Mitsva'ya uygun yaşamayı üstlenmiş, Yahudi olmayan kişi.

Ger Şeker: “Sahte Ger”. Sadece çıkar amacıyla Yahudi olmuş kişi.

Gera: Halkın sayımında kullanılan *şekelin* (*Şekel Apekudim*) 1/20'sine eşit madeni para.

Gezera Şava: “Eşit Kesim/Hüküm”. Tora’da iki farklı konunun, içlerinde geçen bir sözcük, sözcük grubu, aynı kökten gelen sözcükler yoluyla birbirlerine bağlanmasına dayalı olarak bu iki konunun eş kurallara sahip olmaları. Bu, Tora’yı açıklamak için kullanılan on üç türetim yönteminden biridir. Ancak bu, mantığa değil geleneğe bağlı bir yöntemdir. Başka bir deyişle, iki konunun birbiriyle kuralsal bağlantı içinde olması, sadece aynı sözcük ya da ifadeyi içermelerine bağlı değildir. Bunun için köklü bir de geleneğin olması gerekir.

Gezerat Akatuv: “Kitabın Hükümü”. Tora’nın herhangi bir açıklama vermediği ve genellikle mantığın anlamakta zorlandığı türdeki uygulamalarla detaylara verilen genel isim.

Giyoret: Bkz. *Ger*.

Goel: “Kurtarıcı”. 1. Yakın akraba. Bir kurtarıcı, yakın bir akrabasının satmış olduğu arazisini onun adına geri satın alma konusunda önceliklidir. Akrabalığın derecesi ne kadar yüksekse, kurtarıcı olarak yetki önceliği de o kadar yüksektir (bkz. 25:25 açık.). 2. Ya da **Goel Adam.** “Kan Kurtarıcısı”. Bir yakını cinayete kurban gitmiş olan ve bazı hallerde intikam alma hakkı olan kişi. Eğer cinayet kasıtlı işlenmiş ve katil mahkeme sonucunda idam cezasına çarptırılmışsa, bunu infaz etme görevi kan davalı bu kişiye verilir. Eğer cinayet kasıtsız işlenmişse, katil sığınma hakkı olan şehirde durduğu sürece koruma altındaydı. Ama oradan ayrıldığı takdirde, kan davalı olan *Goel Adam*’ın onu öldürmeye hakkı vardı (bkz. *Perek 35*). 3. *Maşiah* için kullanılan bir sıfat.

Goel Yisrael: “Yisrael’in Kurtarıcısı”. Tanrı’nın bir sıfatı.

Hagiga-korbanı: “Kutlama Korbanı”. *Şaloş Regalim* bayramlarında gerçekleştirilen *Şelamim-korbanı*.

Haham: çoğ. *Hahamim*. 1. Bilge; zeki. 2. Usta. 3. Özellikle *Sefarad* jargonunda Yahudi din adamı, dini lider. *Aşkenaz* jargonunda bunun karşılığı *Rabi*’dir. *BVS*.

Hahamlarımız: Bu kitapta, *Mişna* ve *Talmud* dönemi *Hahamları* ifade etmek için bu sözcük kullanıldı.

Hala: çoğ. *Halot*. 1. Ekmek ya da kek somunu. 2. *Şabat* ekmeği. Bu, güzel, genelde örgülü şekil verilmiş normal ekmektir [ama *Şabat*’ın vazgeçilmez bir şartı değildir. *Kaşerut*’a uygun ve bütün olduğu sürece herhangi bir ekmek kullanılabilir]. 3. *Bet-Amikdaş* döneminde açılan hamurlardan ayrılıp *Koenler*’e verilen kısım (bkz. 15:17-21). 4. Bunun anısına günümüzde, belirli bir ağırlığın üzerindeki hamurdan ayrılıp yakılan kısım. Eğer hamurda en az 1514gr. un kullanılmışsa bir miktar ayrılıp yakılır, ama *beraha* söylenmez. Eğer 1560gr.dan fazla un kullanılmışsa bu işlem için bir de *beraha* (*Leafriş Hala*) söylenir. Bu işlemde ayrılacak parça için asgari bir miktar yoktur; çok küçük bir parçanın ayrılması bile yeterlidir (*Sefer Yalkut Yosef*).

Hamets: “Ekşimiş; fermante olmuş; mayalanmış”. Fakat her türlü maya bu sınıfa girmez. Bahsedilen, beş tahıl cinsi olan buğday, arpa, çavdar, yulaf ve darının ya da bunların [un gibi] türevlerinin su ile teması ile oluşan mayalanmadır. Kurala göre un ve suyun birleşiminden itibaren 18 dakika boyunca yoğrulmadan bekleyen bir hamur, artık *hamets* sınıfındadır. *BSS*.

Hanuka: 1. Hizmete açılış; adanma; ihdas; Teilim 30:1. 2. II. *Bet-Amikdaş* dönemindeki Suriye-Yunan işgali sırasında içine putlar konularak kutsiyeti ihlal edilen *Bet-Amikdaş*'ın, Haşmonay ailesine mensup Makabiler'in liderliğindeki Yahudiler'in kazandığı zafer sonucunda temizlenip onarılarak tekrar hizmete açılışının kutlandığı bayram (MÖ 165). *Bet-Amikdaş*'taki *Menora*'nın yanması için gereken saf yağ temin edilene kadar, bulunabilen ve sadece tek gün yanabilecek miktarda olan yağ, bir mucize sonucu sekiz gün boyunca yanmıştır. Bu mucizenin anısına, 25 Kislev tarihinden itibaren, sekiz gün boyunca, kandiller yakılarak bu bayram kutlanır.

Has Veşalom: "Haşa!", "Tanrı Korusun!", "Kesinlikle Hayır!" anlamlarına gelebilen bir deyiş.

Haşmal: 1. Ateşin saf ve is ya da dumandan arınmış öz parlaklığı. 2. Bir melek türü. "**Haş** – Sessiz" ve "**Memalel** – Konuşan" sözcüklerinin birleşimiyle, "sessizce konuşan" ya da "konuşan sessizlik". Sözcük "**Hayot Eş Memalelot** – Ateşten, Konuşan Yaratıklar" sözlerinin sıkışmış hali olarak da görülebilir.

Hatat-korbanı: "Hata Korbanı". *Bet-Amikdaş* döneminde, bilmeden ya da kazara (bkz. *Beşogeg*) işlenen bazı günahların affı için getirilen *korban*; bkz. Vayikra 4:27 v.d. Bu *korban*'ın eti sadece uygun Koenler tarafından yenebilir; bazı bölümleri de *Mizbeah* üzerinde yakılırdı. BVS.

Hayot: tek. *Haya*. 1. İnsan haricindeki canlılar. 2. Yabani hayvan. 3. Tanrı'nın Onur Tahtı'nı taşıyan özel bir melek grubu. 4. Ruh; can. 5. Doğum yapan kadın. 6. Ebe.

Hazan: 1. Sinagog'da duaları yüksek sesle okuyup halka liderlik eden kişi. 2. Mişna'daki kullanımıyla, Sinagog'un genel işleriyle ilgilenen kişi. Günümüzdeki kullanımıyla *Şamaş*.

Henek: "Boğma". Tora'daki dört idam cezasından biri. Bkz. *Vayikra Kitabı, Ekler: Yahudilik'te İdam Cezası*.

Herem: 1. *Bet-Din*'in, günahkarlığıyla ünlenmiş bir kişiye verebileceği, cemaatten yalıtılma cezası. 2. Kullanımı ya da kendisinden yarar sağlanması yasaklanmış mal. çoğ. *Haramim*. 3. *Bet-Amikdaş*'a bağışlanmış olup, kullanımı Koenler dışında herkes için yasaklanmış mal. 4. Yıkım; yok oluş; ölüm. 5. İğrenç ve istenmeyen şey. BVS.

Hilul Aşem: "İsim'in İhlali". Tanrı'nın İsmi'nin küçük düşmesine neden olmak. En ağır günahlardan biri (bkz. Vayikra 22:32 açık.).

Hok: çoğ. *Hukim*. "Hüküm; Kanun". 1. Üst kanun koyucu organ/kişi tarafından belirlenmiş ve herkesin uymasını zorunlu kılan kanun. 2. Tora'nın herhangi bir açıklama getirmediği, mantıkla açıklanması mümkün olmayan türdeki mitsvalar. 3. Gelenek olarak başlamışken, zamanla kanun haline gelmiş uygulama. 4. Doğada sabit olup değişmeyen durum. 5. Sabit pay. BVS.

Hol Amoed: Ya da **Hulo Şel Moed**. “Bayramın *Yom Tov* olmayan günleri”. *Pesah*’ın ilk [*Diaspora*’da ilk iki] ve son [*Diaspora*’da son iki] günleri arasında kalan günler. Aynı şekilde *Sukot*’un ilk [*Diaspora*’da ilk iki] gününü takip eden ve *Şemini Hag Aatseret*’e kadar olan günler. Bu günlerde, *Yom Tov*’da yapılması yasak olan bazı işler yapılabilir. Fakat yine de normal bir gün gibi davranılamaz; sadece parasal kaybı engelleyecek veya yemek hazırlama amacıyla yapılan işler yapılabilir (bkz. *Vayikra* 23:8 açık.).

Homer: 1. Kil. 2. Madde. 3. Yığın. 4. Eski dönemde sıvılar ve katılar için kullanılan bir hacim ölçüsü. Hahamlarımız’ın dilinde *kor*. (1 *homer* = 10 *efa* = 30 *sea*). Yaklaşık 220lt. Başka görüşlere göre 395,5lt., 490lt.

Hoşen: *Koen Gadol*’un sekiz özel giysisinden biri. Bu, özel kumaştan, ikiye katlanınca kare şeklini alan ve üzerinde üç sıra halinde *Yisrael*’in on iki kabilesini simgeleyen değerli taşların bulunduğu bir göğüs kaplamasıdır; bkz. *Şemot* 28:15-30. *Urim VeTumim* bunun içine yerleştirilirdi.

Huka: 1. *Hok*. Tora’nın sebep belirtmediği ve mantığın açıklayamadığı türdeki mitsvalar. 2. [Günümüzde] Anayasa.

Hukat Olam: “Ebedi Kanun”.

Hukat Atora: “Tora Hükümü”. Genel olarak *Para Aduma* mitsvası için kullanılan tanım.

Hupa: 1. Evlilik töreni sırasında, gelin ve damadın üzerine dört direk yardımıyla gerilmesi âdet olan ve aynı çatı altında birleşmeyi simgeleyen tente. 2. Düğün.

İki Ekmek: Bkz. *Şete Alehem*.

İn: (E-Yod-Nun). Eski dönemlerde sıvılar için kullanılan bir hacim ölçüsü. Yaklaşık 5lt. Başka bir görüşe göre 6,6lt. (1 *in* = 3 *kav*).

İrusin: Ya da **Erusin**. Nişan. Tora’nın dilinde, nişan, günümüzde olduğundan çok daha bağlayıcıdır. Bu törene **Kiduşin** adı da verilir. Söz konusu törenle, kızın konumu değişir ve o ana kadar hiçbir erkeğe bağlı değilken, tören sonrasında, damadın resmi eşi olur ve bu bağ ancak erkeğin ölümü ya da boşanma durumunda bozulabilir. Yine de *İrusin*, düğünün tamamlandığı anlamına gelmez. Düğünün ikinci aşaması olan *Nisuin* yapıldıktan sonra, ikisi yasal eş olmalarına karşın, karı-koca yaşamı süremezler; birbirlerinden ayrı evlerde yaşarlar. Eski dönemlerde, kızın çeyiz, erkeğin de iş ve ev hazırlıkları yapabilmesi için ikinci aşamaya kadar yaklaşık bir yıllık bir süre olurdu. Günümüzde ise, her iki aşama aynı ortamda birbiri ardına gerçekleştirilir.

İsaron: “Onda Bir”. 1/10 *efa*.

Kabala: 1. Alış; verilen bir şeyi kabul etmek. 2. Alım belgesi; makbuz. 3. Giriş izni; kabul. ör. ziyaretçi kabulü. 4. Gelenek. Nesilden nesile, öğretmenden öğrenciye, babadan oğula aktarılan geleneği ifade eder. *Talmud* dilinde ise, *Tanah*’ın *Neviim* kısmını belirtir (*Divre Kabala*). 5. Tanrısal sırlara dair gelenek. Kitabımızda, “*Kabala*” dendiğinde, bu mistik gelenek kastedilmektedir. Bu geleneğin temel kitabı, Rabi Şimon Bar Yohay’a atfedilen *Zoar*’dır. *Kabala* genel olarak, doğaüstü dünyayı, Tora’nın sırlarını, gizemleri ele alır. 6. *Korban* işlemleri sırasında, kullanılacak kanın hayvanın doğrudan boynundan bir kaba alınması işlemi. BVS.

Kadiş: 1. Kutsal kılma. 2. Aramca dilinde olup Tanrı'nın Yüceliği'ni vurgulayan ve duaların çeşitli yerlerinde söylenen özel kısım. BVS.

Kal Nidre: Bkz. *Neder*.

Kaporet: 1. Kapak. 2. Aron *Aberit*'in altın kaplı üst kapağı; bkz. Şemot 25:17. BSS.

Karet: çoğ. *Karetot*. “Kesme”. Bu, ruhun manevi kaynağından kesilip atılması anlamına gelen üst düzey bir cezadır. Bazı görüşlere göre bu ceza, gelecek dünyadaki payın kaybedilmesi, zamansız ya da çocuksuz ölüm anlamına da gelebilir. Bkz. Vayikra 7:20 aşk. BVS.

Kaşer: Uygun; geçerli. Dini kurallara uygun. Genel olarak yenebilir yiyecekleri ifade etse de, örneğin bir *Şofar*'ın da *Kaşer* olup olmadığı söylenebilir. kar. [yiyecekler için] *Taref* ya da [diğer şeyler için] *Pasul*. BSS. BVS.

Kaşerut: Yiyeceklerin *Kaşer* olma durumu. Bu konudaki kuralların tümü.

Kazayit: “Zeytin Kadar”. Hahamlarımız'ın, yasaklar ve *tuma* konularında “asgari yiyecek miktarı” olarak tanımladıkları miktar. Bunun büyüklüğü hakkındaki görüşler 18-27gr. arasında değişmektedir.

Kemitsa: Bir şeyden, ortadaki üç parmağı avuç içine bükerek oluşturulan boşluğu dolduracak kadar almak. Bu miktar, yine *Kemitsa* olarak adlandırılan yüzük parmağın isminden türevle **Komets** olarak adlandırılır. *Minha-korban*larında yapılan işlemlerden biri, getirilenden bir *Komets* kadarının *Mizbeah*'ta yakılmasıydı.

Keneset Agedola: “Büyük Meclis”. Büyük İskender dönemine kadar olan Pers İmparatorluğu egemenliği süresince, Yahudiler'in merkezi yasama organı. *Keneset Agedola*'ya kadar dualar yapılmasına karşın, sabit bir form yoktu. Bu dönemden itibaren tüm dualar ve berahalar için belirli ve kesin metinler belirlendi, derlendi ve kompoze edildi. *Keneset Agedola* aynı zamanda devleti ilgilendiren bazı düzenlemelere de imza atmıştır.

Anşe Keneset Agedola: “Büyük Meclis'in Üyeleri”. 120 kişiden oluşan kurulda, Ezra, Nehemya gibi peygamberler, Mordehay gibi devlet adamları, Şimon Atsadiğ gibi üst düzey otoriteler vardı.

Keruv: (Kaf-Reş-Vav-Bet). çoğ. *Keruwim*. 1. Bir melek cinsi; bkz. Bereşit 3:24 aşk. 2. *Kaporet*'in üzerinde kanatlarını geren iki çocuk yüzlü melek figürü; Şemot 25:20. BBS.

Ketoret: “Tütsü”. On bir koku maddesinin karışımından oluşan ve *Bet-Amikdaş*'ta Altın *Mizbeah*'ın üzerinde [*Yom Kipur*'da da *Kodeş Akodaşim*'in içinde] gerçekleştirilen tütsü. Bkz. Şemot 30:34-38.

Ketuba: Damadın düğün sırasında geline verdiği ve ona yönelik tüm yükümlülüklerinin yazılı olduğu evlilik antlaşmasını içeren belge. BSS.

Ketuvim: “Kitaplar”. *Tanah*'ın, Tora ve *Neviim*'den sonra gelen üçüncü bölümü. *Ketuvim*, bazıları peygamberler bazıları da David Ameleh, Şelomo Ameleh gibi kutsal kişiler tarafından [ki aslında onlar da birer peygamberdir], yine *Ruah Akodeş* ile yazılmış manzum, dersler içeren, tarihi değeri de olan kitaplardır. Bu bölüm, Teilim, Mişle, İyov, Şir Aşirim, Rut, Eha, Koelet, Ester, Daniel, Ezra, Nehemya ve Divre Ayamim kitaplarını içerir.

Kıduş Aşem: “Tanrı’nın İsmi’ni Kutsal kılma”. Tanrı’nın emrini her şeyin, hatta yaşamın bile önüne koymayı ifade eden davranışlarla, insanlar içinde Tanrı’nın ününü arttırmak (bkz. Vayikra 22:32 açık.).

Kıduşin: 1. Evlilik töreni. Bu törenle, erkek kadını “özel kılar” ve kadın, erkek için, diğer kadınlardan farklı bir konuma sahip olur (bkz. *İrusin*). 2. Mişna’nın “**Naşim** – Kadımlar” bölümündeki, evlilik kurallarını ele alan ünite.

Kikar: çoğ. *Kikarim*. 1. [Bu kitapta geçen anlamıyla] Eski dönemde altın, gümüş gibi değerli metaller için kullanılan bir ağırlık ölçüsü. 3000 *şekle* eşittir. Günümüzün ölçüleriyle bu 69,4kg’dır. Bir kaynağa göre *şekel* 7,17gr.a, *kikar* da 21,51kg.a eşdeğerdir. 2. [Ekmek için] Somun. çoğ. *Kikarim* ya da *Kikarot*. 3. Meydan.

Kiyor: *Koenler*’in el ve ayaklarını yıkamakta kullandıkları büyük su havuzu. *Kiyor*, *Ulam* ile *Mizbeah* arasındaki bölgede, biraz güneye doğru bir noktada bulunurdu. Bu havuzdan, aynı anda on iki *Koen*’in yıkanabilmesi için on iki musluktan su çıkardı. *Kiyor*’un yanında bir kuyu vardı ve *Kiyor* bu kuyuya indirilerek doldurulurdu. Bkz. *Şemot* 30:17-21. Bkz. *Vayikra Kitabı*, *Ekler: Bet-Amikdaş’ın Planı*.

Kodeş: 1. Kutsiyet. kar. *Hol*. 2. Kutsal yer. 3. *Mişkan*’da Buluşma Çadırı’na, *Bet-Amikdaş*’ta ise *Ehal*’e verilen isim. Burası *Kodeş Akodaşim*’e göre daha düşük kutsiyete sahipti.

Kodeş Akodaşim: “Kutsallar Kutsalı”; *Şemot* 26:33. *Bet-Amikdaş* ve *Mişkan*’ın en kutsal bölümü. *Aron Aberit* burada bulunurdu. Bkz. *Vayikra Kitabı*, *Ekler: Bet-Amikdaş’ın Planı*.

Koen: çoğ. *Koanim*. 1. Aaron’un soyundan gelen ve *Bet-Amikdaş*’taki özel hizmetlerin yanında, halkı eğitime ve mübarek kılma görevine sahip erkek. 2. [Diğer inançlarla ilgili kullanımda] Rahip; yüksek görevdeki kişi. *BVS*.

Koen Gadol: “Büyük *Koen*”. En yetkili *Koen*; 21:10. Aynı zamanda “**Koen Amaşiah** – *Meshedilmiş Koen*” (4:3) ve “**Koen Aroş** – *Baş Koen*” (*Melahim II* 25:18) olarak da adlandırılır.

Koen Edyot: “Normal *Koen*”. *Koen Gadol* olmayan her *Koen*.

Koen Maşuah Milhama: “*Savaş İçin Meshedilmiş*”. Savaşta halkı yönetmek üzere başına kutsal yağ dökülerek meshedilmiş ve özel yetki sahibi olmuş *Koen*.

Komets: Bkz. *Kemitsa*.

Kor: (*Kaf-Vav-Reş*) 10 *efaya* ya da 30 *seaya* eşit, bir kuru hacim ölçüsü.

Bet Kor: Bir *kor* ürünün ekilebileceği genişlikteki toprak parçası. Hahamlarımız’ın verdikleri ölçüye göre, bu 75.000 *ama-karelik* bir alandır. Günümüzdeki karşılığıyla yaklaşık 23,5 dönüm.

Korban: çoğ. *Korbanot*. “**Karov** – *Yakın*” sözcüğüyle bağlantılıdır. Tanrı’ya “yaklaşmayı” amaçlayan, bazen hayvan kesimiyle, bazen pişirilen un işleriyle yapılan mitsva; bkz. *Vayikra* 1:2 açık. *BVS*.

Küçük Sanedrin: Bkz. *Sanedrin* > *Sanedre Ketana*.

Laşon Ara: “Kötü Lisan”. Bir kişi, kurum, yer vs. hakkında, [ona zarar vermeyecekse bile] olumsuz, ya da [olumsuz olmasa bile] ona zarar verebilecek sözler sarfetme yasağı. *Laşon Ara*, söylenenler doğruysa bile yasaktır [zira doğru değilse bu daha da kötüdür; iftiradır].

Lehem Apanim: Her *Şabat* öncesinde pişirilerek, bir sonraki hafta yenileriyle değiştirilene kadar *Mişkan* ve *Bet-Amikdaş*’taki *Şulhan*’ın üzerine yerleştirilen 12 ekmek için kullanılan isim. Tam çeviri “Yüz Ekmeği” şeklindedir; bkz. Şemot 25:30 açık. “**Lehem Amaarehet** – Dizi/Sıralama Ekmeği” (Divre Ayamim I 9:32) ya da “**Lehem Atamid** – Daimi Ekmek” (Bamidbar 4:7) olarak da anılır.

Leşon Akodeş: “Kutsiyet Lisani” ya da “Kutsal Lisan”. İbranice.

Libun: “Beyazlatma”. 1. Bir şeyin, beyazlaşana kadar temizlenmesi. 2. Bir metalin, akkor haline gelene kadar ateşte ısıtılması. Metal bir kap doğrudan ateşte ve sıvısız kullanım sırasında *Kaşerut* açısından kullanılamaz hale gelmişse, [örneğin her zaman et için kullanılan bir ızgaraya, ateş üstündeyken süt dökülmüşse] onun sıfırlanması için *Libun* işlemi yapılır.

Log: çoğ. *Logim*. Sıvılar için *inin* 1/12’sine eşit bir hacim ölçüsü. Yaklaşık olarak 420-550ml.

Maamadot: 1. İlk dönem peygamberleri *Koen* ve *Leviler*’i “**Mişmarot** – Nöbetler” olarak adlandırılan yirmi dört nöbet grubuna bölmüşlerdi ve her hafta bu gruplardan biri tüm *Koen* ve *Leviler*’i temsilen *Bet-Amikdaş*’ta görev yapardı (bkz. Vayikra 7:9 açık.). Bunlara paralel olarak, *Koenler*, *Leviler* ve *Yisraeller*’den oluşan ve halkın tümünü temsil eden *Maamadot* adlı yirmi dört grup organize etmişlerdir. Bu gruplar görev süreleri boyunca *Bet-Amikdaş* bölgesinin içinde bulunur, oruç tutup *Tanah*’tan kısımları öğrenirdi. 2. Hafta içindeki her gün için ayrı ayrı bölümler içeren öğrenim metinleri. Bu metinlerde, *Tora*, *Neviim*, *Ketuvim*, *Mişna* ve *Talmud*’dan parçalar ve çeşitli dualar yer alır.

Maaser: çoğ. *Maaserot*. Çiftlik hayvanlarından, tüm toprak ürünlerinden, şaraptan ve yağdan ayrılan onda birlik bölüm; bkz. 18:24; Vayikra 27:30-32,. Bu ürünlerden öncelikle *Koenler* için *Teruma* [%2] ayrılır, *Leviler* için olan *Maaser* ise, kalan [%98] üzerinden ayrılırdı.

Ma’sar Kesafim: “Parasal *Maaser*”. Kişinin, *Tsedaka* gibi konularda kullanmak üzere kazancından ayırması gereken %10luk miktar.

Maaser Min Amaaser: Ya da **Terumat Maaser** ya da **Ma’sar Maaser**. *Leviler*’in, *Bene-Yisrael*’den aldıkları *Maaser*’den ayırarak *Koenler*’e verdikleri onda birlik bölüm. Bu, tarladan çıkan ürünün %0,98’lik bölümüdür.

Ma’sar Beema: “Hayvan *Maaseri*”. Sığır ve davardan ayrılarak *korban* olarak bağışlanması gereken onda bir. Yılın başından itibaren doğan her onuncu hayvan verilirdi; Vayikra 27:32; *Mişna* – *Behorot* 9:1.

Maaser Rişon: “İlk *Maaser*”. Yukarıda tanımlı yapılan *Maaser* (%9,8).

Maaser Şeni: 1. “İkinci Maaser”. Koenler’e *Teruma*, Leviler’e de *Maaser* [Rişon] ayrıldıktan sonra kalan %88,2’lik bölümden ayrılan ikinci bir onda birlik pay [%8.82]. Bu miktardaki ürün, *Şemita* döngüsünün 1, 2, 4 ve 5. yıllarında Yeruslayim’e götürülüp, orada – etraftaki halkla paylaşarak – tüketilmeliydi. Miktar çoksa ve yol uzunsa, bu ürünlerin parasal karşılığı Yeruslayim’e götürülmeli, orada bu parayla yiyecek ve içecek satın alınmalı ve tüketilmeliydi; Devarim 14:22-27. 2. Mişna’nın, “**Zeraim** – *Tohumlar* [Ziraat]” bölümünde, *Maaser Şeni*’yi ele alan ünite.

Ma’sar Ani: “Yoksullar için ayrılan *Maaser*”. *Şemita* döngüsünün 3 ve 6. yıllarında, *Maaser Şeni* olarak ayrılan ürünler, yoksullara dağıtılmalıydı; Devarim 14:28-29; 26:12.

Şenat Amaaser: “*Maaser Yılı*”. *Maaser Ani* ayrılması gereken 3 ve 6. yıllar.

Maaserot: Mişna’nın, “**Zeraim** – *Tohumlar* [Ziraat]” bölümünde, genel olarak *teruma* ve *maaser* kurallarını ele alan ünite.

Malhuyot: “Saltanatlar”. Roş Aşana günü okunan *Musaf Amidası* içindeki üç ana bölümden ilki (bkz. *Zihronot* ve *Şofar* > *Şofarot*). Bu bölümde, Tanrı’nın “Evrenin Kralı” olduğunu dile getiren pasuklardan alıntı yapılır.

Man: Bene-Yisrael’in kırk yıllık çöl yolculuğu boyunca yedikleri mucizevi yiyecek (bkz. Şemot 16:11 v.d.).

Mane: 1. Eski döneme ait bir ağırlık ölçüsü ve para birimi. 2. *Talmud* döneminde 20 altın *dinar*, 25 *sela* [=şekel] ya da 100 *zuz*a denk olan madeni para.

Yeş Lo Mane, Rotse Matayim: “Bir *manesi* [=yüz *zuzu*] var, iki yüz istiyor”. İnsanın doyumsuz doğasını tanımlayan deyim.

Maror: “Acı otlar”. *Pesah* gecesi, Mısır esaretinin acısını simgelemek için yenen acı otlara verilen genel isim. Genelde bu amaçla marul yaprağı kullanılır. *Bet-Amikdaş* döneminde, *Pesah-korbanı*, *maror* ve *matsa* ile birlikte yenirdi; bkz. Şemot 12:8.

Maşiah: “Meshedilmiş”. 1. Kutsal yağla meshedilmiş *Koen* (4:3) ya da krala (Şemuel I 2:10) verilen isim. 2. Gelecekte Yahudi Ulusu’nu kurtaracağına inanılan Kurtarıcı. Bu kurtarıcı, aynı zamanda kral olacağı için *Maşiah* ismiyle bilinir; zira krallar yağla meshedilirdi. BBS.

Maşuah Milhama: Bkz. *Koen* > *Koen Maşuah Milhama*.

Matsa: çoğ. *Matsot*. Mayalanmamış hamurun pişirilmesiyle yapılan ekmek. Un ve su ile yapılan normal hamurun mayalanmaması için, fırına verilmeden önce yoğrulmaya 18 dakikadan fazla ara verilmemesi gerekir. *Bet-Amikdaş*’ta gerçekleştirilen *Minhaların* büyük bölümü *matsa* niteliğindeki hamur işleriyle gerçekleştirilirdi. Bkz. Şemot 12:16 ve 29:2. BBS.

Melaha: çoğ. *Melahot*. 1. İş 2. *Şabat* günü yapılması yasak olan iş kategorilerine verilen isim (bkz. Şemot 20:9-10 açık.). Bu işlerin büyük çoğunluğu, *Yom Tov*’da da yasaktır (bkz. *Melehet Avoda*). 3. Ürün. BSS.

Melehet Avoda: “Çalışma İşi”. Tora’nın *Yom Tov*’da yapılması yasak olan *melahalar* için kullandığı terim (bkz. 23:7 açık.). Çevirimizde kullandığımız “bayağı *melaha*” ifadesi iyi değil, zorda kalınarak yapılmış bir çeviridir.

Melika: *Korban* olarak getirilen bir kuşun, ensesine tırnak batırmak suretiyle öldürülmesi (1:15). BVS.

Menora: “Şamdan”. “**Nur – Ateş**” sözcüğünden gelir ve ışık verici araçlara verilen genel isimdir. Bu kitaptaki özel *Menora* ismi, *Mişkan* ve *Bet-Amikdaş*’ta yer alan, altından yekpare olarak yapılmış yedi kollu şamdanı ve Tora metninde özellikle bu şamdanın merkez kolunu ifade eder; bkz. Şemot 25:31.

Merkava: “Savaş Arabası”. 1. Atların çektiği yolcu arabası. Fayton. 2. Peygamber Yehezkel’in bir vizyonunda gördüğü, Tanrı’nın Savaş Arabası; bkz. *Aftarat Şavuot – I*.

Met Mitsva: “Ölü [İle İlgilenme] *Mitsvası*”. Bir ölüyü en kısa zamanda toprağa verme mitsvası. Bu mitsva özellikle, ölüyle ilgilenecek başka kimse olmadığı zaman önem kazanır. Böyle bir durumda, normal şartlarda ölülerle temastan uzak durması gereken *Koenler* bile, bu ölünün ihtiyaçlarıyla ilgilenmekle yükümlüdür (bkz. 21:1 açık.). Bir ölünün bu iyiliğin karşılığını verme ihtimali olmadığı için bu çok üst düzeyde bir mitsvadır. Öyle ki, “*Tora* öğrenimi ve *Met Mitsva* arasında seçim yapma durumu söz konusu olduğunda, *Met Mitsva* önceliklidir” (*Talmud – Megila 3b*).

Metsora: “*Tsaraat* Hastası”. Bkz. Vayikra *Perek 13-14*. BVS.

Meturgeman: 1. Tercüman. 2. Eski dönemlerde büyük Hahamlar’ın yanında görevli olup, Tora dersi sırasında onun sözlerini halka yüksek sesle ve genişleterek aktaran kişi. 3. Eskiden sinagoglarda okunan Tora sözlerinin, İbranice bilmeyen genel halk tarafından anlaşılabilmesi için, bunları halk o sırada konuştuğu dile, bazen Aramca’ya bazen de Yunanca’ya çeviren görevli.

Mezuza: çoğ. *Mezuzot*. 1. Kapı pervazı. 2. Hayvan derisine, belirli kurallara göre bir *Sofer* tarafından yazılan ve kapı pervazına sabitlenen, *Tora*’dan iki bölüm: Devarim 6:4-9, 11:13-21. *Mezuza* evlerde [banyo, tuvalet ve balkon gibi bölümler hariç] her odanın girişine, evin ana girişine ve işyerlerine, genelde bir muhafaza içinde, içeri girerken sağda kalacak şekilde sabitlenir.

Mida Keneged Mida: “Ölçüye Karşı Ölçü”. Kişinin, yaptığı iyi ya da kötü davranışların karşılığını, davranışın kendisiyle paralel bir şekilde alması. Kısasa kısas. Tanrı insanları ödüllendirir ya da cezalandırırken *Mida Keneged Mida* davranır.

Midraş: çoğ. *Midraşim*. 1. Öğrenim; derin araştırma. 2. *Tora ŞeBeal Pe*’nin bir bölümü. Bu tipteki öğretiler, Tora metninin düz ve basit anlamının ötesine geçerek, bazen benzetmeler, bazen de mantık dışı görünen tanımlar ve anlatımlar kullanarak, bu şekilde belirli bir mesaj, öğreti ya da yönlendirmeyi amaçlar. *Midraşlar* genelde çok derindir ve uzmanlık gerektirir. Zira konuya aşina olmayan kişi, *Midraş*’ın sıradışı anlatım ve üslubundan çok yanlış sonuçlara da varabilir. Fakat 1. tanımın da ifade ettiği üzere, *Midraş*, “derin araştırma” ifade eder ve bunu gerektirir. 3. 2. tanımda açıklanan türdeki öğretilerin toplandığı derlemelere verilen genel isim. Örneğin *Midraş Raba* bu tipte bir derlemedir. BSS.

Mikve: çoğ. *Mikvaot*. 1. Önemli miktarda suyun biriktiği yer. 2. Tora’nın gerektirdiği şekilde bedenın kutsal saflığa kavuşması için tümüyle daldırıldığı ve en az 40 sea doğal su içermesi gereken özel havuz.

Mil: [*Talmud*'daki kullanımla] 2000 *amaya* eşdeğer uzunluk ölçüsü. Tahminen 960-1200m.

Minha: çoğ. *Menahot*. 1. Hediye; sunu. 2. Unun çeşitli şekillerde pişirildikten sonra getirilmesiyle yapılan bir *korban* türü; *Korban Minha* (bkz. *Vayikra Perek* 2 ve 6:7-11). Farklı *Minha* türleri için bkz. *Vayikra* 2:1-10 açık. Hayvanlarla gerçekleştirilen bazı *korbanlar* da yanlarında *Minha* ve *Neseh* ile getirilirdi (*Nesahim*). 3. Öğleden sonra, gün batımına kadar olan süre. BVS.

Tefilat Minha: “*Minha* Duası”. *Minha* vaktinde yapılan dua. Bu dua, akşama doğru gerçekleştirilen *Tamid-korbanı*na denktir.

Minhat Atamid: “Daimi *Korbanın Minha*sı”. *Bet-Amikdaş*'ta her gün sabah ve akşam yapılan *Tamid-korbanının* yanında getirilen *Minha*; bkz. 28:5.

Minhat Havitin: “Tava İş *Minha*”. *Koen Gadol*'un her gün, ibadetin bir parçası olarak, yarısını sabah yarısını akşam getirdiği *Minha-korbanı* (bkz. *Vayikra* 6:13 açık.).

Minyan: “Sayı”. On yetişkin [=13 yaşını doldurmuş] Yahudi erkekten oluşan topluluk. Duaların, Tanrı'nın Kutsiyeti'ni vurgulayan, *Kadiş*, *Keduşa* gibi bölümleri sadece *minyan* olduğu takdirde söylenebilir.

Mişkan: *Bene-Yisrael*'in, çölde inşa ettikleri portatif Buluşma Çadırı; bkz. *Şemot* 26:1. Bkz. BSS.

Mişmarot: “Nöbetler”. Bkz. *Maamadot*.

Mişna: çoğ. *Mişnayot*. 1. Öğreti. 2. *Tora Şebeal Pe*'nin Moşe Rabenu'dan itibaren nesilden nesile aktarılan detay ve kurallarının toplandığı, ard arda gelen birkaç nesil *Tanna* tarafından düzenlendikten sonra, [kısaca *Ribi* olarak adlandırılan] Rabi Yeuda Anasi tarafından derlenerek kitaplaştırılan öğretiler. *Mişna*, 2. yüzyılın sonlarına doğru tamamlanmıştır ve *Talmud*'un temelini oluşturur. *Mişna*, altı “*Seder – Düzen/Bölüm/Fasıl*”dan oluşur. Her *Seder* alt ünitelere [*Masehet*; çoğ. *Masahtot*]; her *Masehet* paragraflara [*Perek*]; her *Perek* de *Mişnalar*'a [*Mişnayot*] bölünür. 3. *Mişna* kitabındaki her bir kural. BBS.

Mita Bide Şamayim: “Gökler'in [=Tanrı'nın] Eli'yle Ölüm”. Bu cezayı hak eden kişi, ölümü hak etmiştir ve bunun ne zaman gerçekleşeceği Tanrı'nın Takdiri'ne kalmıştır. Bir açıklamaya göre bu, altmış yaşından önce gerçekleşecek bir ölümdür.

Mitsva: çoğ. *Mitsvot*. 1. Emir. Tanrı'nın emri; bkz. *Şemot* 24:12, *Devarim* 4:2 vs. *Tora*'daki *mitsvaların* sayısı 613'tür. 2. İyi ve doğru davranış. Sepap. BBS. BVS.

Mitsvat Ase: çoğ. *Mitsvot Ase*. “ ‘Yap’ Emri”. *Tora*'nın “yap” şeklindeki emri. *Tora*'da toplam 248 tane *Mitsvat Ase* vardır. Kitapta “pozitif emirler” ifadesi geçtiğinde, bu sınıf taki *mitsvalar* kastedilmektedir.

Mitsvat Lo Taase: çoğ. *Mitsvot Lo Taase*. kıs. *Lav*.“ ‘Yapma’ Emri”. *Tora*'nın “yapma” şeklindeki emri. *Tora*'da toplam 365 tane *Mitsvat Lo Taase* vardır. Kitapta “negatif emirler” ifadesi geçtiğinde, bu sınıftaki *mitsvalar* kastedilmektedir.

Mizbeah: çoğ. *Mizbehot*. Sunak. “**Zevah** – *Hayvan Kesimi*” sözcüğüyle bağlantılıdır.

Mizbah Anehošet: “Bakır *Mizbeah*”. *Mişkan*’daki büyük *Mizbeah*. Akasya ağacından yapılmış ve bakırla kaplanmıştı (bkz. Şemot 27:1 v.d.). *Bet-Amikdaş*’taki ise taştan yapılmış, içi toprakla doldurulmuştu (bkz. Şemot 20:22 açık.). Bu büyük *Mizbeah*’ta, *korban* olarak getirilen hayvanlar kısmen ya da tümüyle yakılırdı.

Mizbah Azaav: “Altın *Mizbeah*”. Üzerinde tütsü yakılan, küçük boyutlu, altın *mizbeaha* verilen isim (bkz. Şemot 30:1-10). Bu *mizbeah* *Bet-Amikdaş* ve *Mişkan*’daki *Kodeş* kısmında yer alırdı ve “**Mizbah Aketoret** – *Tütsü Mizbeahı*” olarak da adlandırılırdı.

Modim: “Şükranlarımızı Sunuyoruz”. *Amida*’nın, Tanrı’ya şükranların sunulduğu on sekizinci *berahasını* başlatan sözcük.

Musaf: “Ek”.

Musaf-korbanı: Özel günlerde *Tamid-korbanı*na ek olarak getirilen *korban*a verilen isim; bkz. 28:9 v.d.

Tefilat Musaf: “Ekleme Duası”. *Musaf-korbanı*nın anısına, özel günlerde yapılan dua. Ya da *Tefilat Amusafın*.

Nazir: f. *Nezira*, çoğ. *Nezirim*, f. çoğ. *Nezirot*. 1. Normal yaşamdan kendisini ayırarak, hayatını Tanrı’ya adayan kişi. Bu kişi, şarap ve üzüm ürünlerinden uzak durur, saçlarını kesmez; bkz. 6:2 v.d.; Şofetim 13:1 v.d. Genelde bu tipte bir *nederde* bulunan kişi, kısıtlı bir süre [çoğunlukla 30 gün] boyunca *nazir* olarak kalır. Ama tarihte tüm hayatını *nazir* olarak geçirmiş kişiler de vardır (bkz. 6:4 açık.). 2. Seçkin, özel; Bereşit 49:26. 3. *Mişna*’nın “**Naşim** – *Kadınlar*” bölümünde, *Nazir* ve *Nezirut* konularını ele alan ünite.

Nezirut: *Nazirlik*.

Nedava: çoğ. *Nedavot*. “Bağış”. 1. Kişinin gönülden ve karşılık beklentisi olmadan yaptığı bağış. 2. Fakire verilen para bağışı. 3. Bir Yahudi’nin, yükümlülük ya da günah onarımı amacıyla değil, gönülden koptuğu için getirdiği *korban*. Kitapta “belirli bir bağış” olarak çevrilen *Nedava* sözcüğü, belirli bir hayvanı özellikle göstererek onu bağışlama konusundaki bir vaadi belirtir. O hayvan ölür ya da kaybolursa, bu vaatten kaynaklanan yükümlülük de ortadan kalkar. Bkz. Vayikra 22:18 açık.

Neder: çoğ. *Nedarim*. “Vaat”. 1. Yeminle yapılan ve “filanca şey olursa, şunu şunu yapacağım” şeklindeki ya da yasak olmayan herhangi bir şeyi kendisine yasak etmeyi amaçlayan söz; bkz. 30:3; Bereşit 28:20. 2. Bir Yahudi’nin genel bir vaat olarak getirmeyi vaat ettiği *korban*. Kitapta “genel bir vaat” olarak çevrilen *neder* sözcüğü, doğrudan vaat sahibini bağlar. Dolayısıyla bir kişi örneğin [bir hayvanı açıkça göstermeden genel sözlerle] “bir *Ola-korbanı* getirmeyi üstleniyorum” derse, sonradan getirmeye karar verdiği hayvan ölse ya da kaybolrsa bile, yükümlülüğü ortadan kalkmaz ve o değerinde başka bir hayvan getirmelidir. Bkz. Vayikra 22:18 açık. **BBS**.

Afarat Nedarim: “*Nederlerin Feshi*”. Belirli şartlar altında bir kızın *nederinin* babası, bir kadının *nederinin* de kocası tarafından feshedilmesi. Bkz. *Perek* 30.

Atarat Nedarim: “*Nederlerin Çözülmesi*”. Bir *nederin* yetkili bir Haham ya da üç kişiden oluşan bir *Bet-Din* tarafından iptal edilmesi. Bkz. *Perek* 30.

Kal Nidre: “Tüm *Nederler*”. *Yom Kipur* gecesi yapılan ve *Neder* ve benzeri tüm bağlayıcı sözlerin iptalini amaçlayan dua.

Nেলা: “Kilitleme”; “Kapanış”. 1. Bir kapıyı ya da kapağı anahtarla kilitleme. 2. *Yom Kipur*’da *Minha*’dan sonra, gün batımına çok yakın bir vakitte okunan ek dua.

Ner Maaravi: “Batı Kandili”. *Bet-Amikdaş*’taki *Menora*’nın, mucizevi olarak sürekli yanan kandili. Bkz. *Vayikra* 24:2 açık.

Neseḥ: çoğ. *Nesahim*. Dini bir uygulama olarak, *Mizbeah* üzerine bir içkinin [şarap ya da su] dökülmesi işlemi. Bazı *korban*ların ayrılmaz parçasıdır; bkz. 28:7 vs. *BBS*. Çoğul *Nesahim* sözcüğü bazı durumlarda birlikte getirilen *Minha* ve *Neseḥ*’in her ikisini de kast-edebilir.

Nisuh Amayim: “Suyla Yapılan *Neseḥ*”. *Sukot* bayramı içinde özel olarak suyla gerçekleştirilen *Neseḥ* işlemi; bkz. *Vayikra Kitabı*, s. 532.

Nesua: Evliliğin *Nisuiḥ* aşamasını da geçmiş, tamamen evli bir kadın. Bkz. *İrusin* ve *Nisuiḥ*.

Neşama: çoğ. *Neşamot*. 1. Ruh. 2. Nefes (*Neşima*). 3. İnsanın yaşamı boyunca bedeninde barınan ve ölümüyle Gerçek Dünya’da sonsuz yaşama geçen ebedi manevi varlık. *BVS*.

Neviim: “Peygamberler”. *Tanah*’ın, Tora ve *Ketuvim* arasında yer alan ikinci bölümü. Peygamberler tarafından *Ruah Akodeş* ile yazılan, hem tarihi, hem kehanetsel, hem de ahlaki kitapların toplamı.

Neviim Rişonim: “İlk Peygamberler”. Bu bölüm, Yeoşua, Şofetim, Şemuel, Melahim kitaplarını içerir.

Neviim Aharonim: “Son Peygamberler”. Bu bölüm, Yeşayau, Yirmeyau, Yehezkel, Oşea, Yoel, Amos, Ovadya, Yona, Miha, Nahum, Habakuk, Tsefanya, Hagay, Zeharya, Malahi kitaplarını içerir.

Nevua: “Peygamberlik Ruhı”. 1. Bir peygamberin sözleri. Bunlar bir kehanet, sembollerle dolu bir vizyon ya da uyarı şeklinde olabilir. 2. Kehanet.

Nezira: Bkz. *Nazir*.

Nida: 1. Kadının âdet görmeye başladığı andan itibaren, bir *mikveye* dalarak arınmasına kadar olan süredeki *tuma* konumu. Bu süre boyunca çift fiziksel temas anlamıyla ayrı durmalıdır. Bu nedenle kadın da bu süre boyunca “uzaklaştırılmış” anlamına gelen *nida* sıfatını alır “*Taarat Amişpaha – Aile Sağlığı*” olarak bilinen bu kurallar, Yahudi ailesi için hayati öneme sahiptir (bkz. *Vayikra* 15:19 açık., *Günümüzdeki Uygulama* k.b.). 2. *Mişna*’nın “*Taarot – Sağlık Kuralları*” bölümündeki, *Nida* kurallarını ele alan ünite.

Me Nida: “*Nida* Suyu”. *Tumat Met*’in giderilmesi için yapılan seremonide kızıl bir ineğin külleriyle karıştırılıp, arınan kişinin üzerine serpilerek arınma suyu (bkz. *Perek* 19).

Niduy: Bir kişinin, yapmış olduğu kötü bir hareket nedeniyle belirli bir süre için toplumdan uzaklaştırılması. *Herem* cezası; bkz. *Herem* [1].

Nisuh Amayim: Bkz. *Neseḥ*.

Nisuin: “Evlilik”. İki aşamalı olan evlilik töreninin ikinci aşaması. Bu aşamanın sonrasında, çift, karı-koca hayatı yaşamak üzere aynı evde yaşamaya başlayabilir; bkz. *İrusin*.

Notar: çoğ. *Notarot* ya da *Notarim*. “Artık”. *Korban* etlerinin yenebilme süresi içinde yenmeyip arta kalan parçalar. Bunlar yenemez ve yakılır.

Oel Moed: “Buluşma Çadırı”. Moşe Rabenu’nun, Aron Aberit için yapmış olduğu *Mişkan*’ın çadır kısmı. *Bet-Amikdaş*’taki *Ehal*’e [ve *Kodeş Akodaşim*’e] denk gelir. Moşe’nin Tanrı ile olan “buluşmaları” burada gerçekleşirdi; bkz. 7:89. Bkz. *Mişkan*.

Ofan: 1. Tekerlek. 2. Bir melek cinsi.

Ola-korbanı: “Yükselen *Korban*”. *Mizbeah* üzerinde [Koenler’in payına düşen derisi haricinde] tamamen yakılan ve duman halinde “yükselen” *korban*a verilen isim; bkz. Vayikra 1:3 açk.; bkz. Vayikra 6:2 açk. *BVS*.

Olat Tamid: “*Tamid* [amaçlı] *Ola-Korbanı*”; bkz. *Tamid-korbanı*.

Olat Reiya: “Görünüş [amaçlı *Ola-Korbanı*”. *Bet-Amikdaş* zamanında, *Şaloş Regalim* günlerinde her erkeğin Yeruşalayim’deki *Bet-Amikdaş*’a gelip Tanrı’nın Huzuru’nda “görünmesi” gerekirdi; Şemot 23:16 ve 34:20; Devarim 16:16. Bu sırada getirilen *Ola-korbanı*na bu isim verilir.

Omer: (Ayin-Mem-Reş). **Omer-korbanı.** çoğ. *Omarim*. “Demet”. 1. *Pesah*’ın ikinci günü yılın ilk arpa ürünüyle *Bet-Amikdaş*’a getirilen *Minha-korbanı*na verilen isim; “**Omer Atenufa** – *Sallanan Demet*” olarak da bilinir. 2. Eskiden kuru şeyler için kullanılan ve efanın 1/10’una eşit bir hacim ölçüsü. Farklı görüşlere göre yaklaşık 2,2-3,96lt. *Omer-korbanı* için kullanılan arpa miktarı da bir *omer*di. *BVS*.

Onur Bulutları: İbr. *Anane Akavod*. Çöl yolculuğu boyunca Bene-Yisrael’e eşlik ederek onları koruyan yedi buluta verilen isim. Bu bulutların dördü, dört yönden gelebilecek rüzgar ve diğer tehlikelere, bir tanesi yukarıdan güneş ve yağmura karşı kalkan görevi görüyor, bir tanesi yürüdükleri yolu pürüzsüz hale getirip, zararlı hayvanları bertaraf ediyor, yedincisi de önden giderek yol gösteriyordu.

Oşana Raba: *Sukot*’un yedinci ve son gününe verilen isim. Bu günle *Yamim Noraim* dönemi kapanır ve Tanrı katındaki yargının sonucu kesinleşir. *Oşana Raba* gecesi boyunca uyanık kalıp Devarim ve Teilim kitaplarını tamamen okuma adeti vardır. Dua sırasında merkezde tutulan *Sefer-Tora*’nın etrafında yedi kez tur atılır. Ayrıca bu günde beş söğüt dalının sembolik olarak yere vurulması eşliğinde bir metin okunur.

Otoriteler: Kitap boyunca, *Tora*’yı açıklayan otoriteler için bu tanımlamayı yaptık. İbranicesi *Mefareşim* olan genel isim genelde yanlış bir şekilde “yorumcular” olarak çevrilmektedir. Oysa *Tora*’da yoruma değil bilgiye yer vardır ve hiçbir Otorite, bir kanun söz konusu olduğu zaman, geleneksel olarak bir önceki nesilden öğrenmemiş olduğu bir şeyi, şahsi yorumuyla üretemez. Bu çok açık ve kesin bir kuraldır. *Tora*’daki “olaylar” söz konusu olduğunda ise, ortaya çıkan güçlükleri çözümlemek için yorum gücünü kullanabilir; fakat burada da bağımsız değildir ve geleneksel bilgilerle çatışmamalı, fikirlerini önceki kaynaklara dayandırmalıdır. *Mefareş* sözcüğünün yaklaşık karşılığı, “açıklayıcı”dır.

Para Aduma: “Kızıl İnek”. Bir ölü ile temas ya da aynı çatı altında bulunma nedeniyle *tame* konumuna girmiş bir kişinin arınması için yapılan törende kullanılan kızıl inek; bkz. 19:1 v.d.

Parohet: “Ayıraç”. 1. *Bet-Amikdaş* ve *Mışkan*’da *Kodeş* ile *Kodeş Akodaşim*’i ayıran ayıraç (bkz. *Vayikra Kitabı, Ekler: Bet-Amikdaş’ın Planı*; bkz. Şemot 26:31 v.d.).

Parsa: Bir uzunluk ölçüsü. 1 *parsa* = 4 *mil* = 8000 *ama*.

Pasuk: çoğ. *Pesukim*. 1. [*Tanah*’ta] Cümle. 2. Tüm *Tanah* için kullanılan bir takma isim. ör. “*Pasukta* dendiği gibi” = “*Tanah*’ta yazılı olduğu gibi”. BBS.

Peraşa: Ya da **Paraşa**. çoğ. *Paraşiyot*. 1. *Sefer Tora*’nın yıllık okunuş döngüsünde, her hafta bir ya da iki tanesi okunan bölümler. *Bamidbar* kitabında 10 *peraşa* mevcuttur: *Bamidbar*, *Naso*, *Beaaloteha*, *Şelah Leha*, *Korah*, *Hukat*, *Balak*, *Pinehas*, *Matot*, *Mase*. 2. *Tora*’da, öncesi ve sonrasında belirgin boşluklar verilmek suretiyle ayrılmış her bir paragrafa verilen isim. 3. Bir kitabın, kendi içinde konu bütünlüğüne sahip bölümü. BSS.

Perek: çoğ. *Perakim*. 1. *Tanah*’ın paragraflarına verilen isim. 2. Paragraf; bölüm; ünite. BBS. BVS.

Peruta: çoğ. *Perutot*. 1. En küçük para birimi. 2. Eski dönemde kullanılan bir para birimi: 1 gümüş *peruta* = 1/640 *şekel*. Dolayısıyla bu son derece küçük bir miktardır. BVS.

Pesah: Tanrı’nın *Bene-Yisrael*’i Mısır’dan çıkarışı anısına kutlanan bayram; bkz. 23:4; Şemot Perek 12 ve 13. “**Hag Amatsot** – *Matsa Bayramı*”, “**Hag Aaviv** – *Bahar Bayramı*”; “**Hag Aherut** – *Özgürlük Bayramı*” olarak da bilinir. *Pesah* 15 Nisan arifesinde başlar ve *Erets-Yisrael*’de 7, *Diaspora*’da ise 8 gün kutlanır. *Erets-Yisrael*’de ilk ve son, *Diaspora*’da ise ilk iki ve son iki günler *Yom Tov*’dur. Bu bayramın en önemli özelliği *hamets* maddelerinin yenmesinin ve bulundurulmasının yasak olmasıdır. BBS.

Pesah Agadası: İbr. *Agada Şel Pesah*. “*Pesah* Anlatısı”. *Pesah*’ın ilk [*Diaspora*’da ilk iki] gecesi *Seder* sırasında okunan ve Mısır Çıkışı olaylarını temel alan anlatı.

Pesah Sederi: İbr. *Seder Lel Pesah*. “*Pesah* Gecesi Düzeni”. *Pesah*’ın ilk [*Diaspora*’da ilk iki] gecesi, *Pesah Agadası* eşliğinde yapılan düzenli ritüellerden oluşan ziyafet.

Erev Pesah: “*Pesah* Arifesi”. *Pesah*’tan hemen önceki gün. 14 Nisan.

Pesah-korbanı: İbr. *Korban Pesah*. *Bet-Amikdaş* döneminde Yahudi takvimine göre 14 Nisan tarihinde, ilk yaşındaki bir kuzu ya da oğlakla yapılan *korban* (bkz. Şemot Perek 12:2-12, 12:43-50). Buna **Pesah Rişon** (İlk *Pesah-korbanı*) ya da **Pesah Gadol** (Büyük *Pesah-korbanı*) adı da verilir.

Pesah Şeni: “İkinci *Pesah-korbanı*”. Çeşitli geçerli sebeplerle *Pesah Rişon*’u yapamamış olanlar için, ondan tam bir ay sonra, 14 İyar’da yapabilecekleri *Korban Pesah*; bkz. 9:9 v.d. “**Pesah Katan** – *Küçük Pesah*” olarak da anlandırılır.

Pesah Mitsrayim: “Mısır’daki *Pesah*”. *Bene-Yisrael*’in Mısır’dan çıktıkları zaman yaptıkları ilk *Korban Pesah* ve kutladıkları ilk *Pesah* bayramı.

Pesah Dorot: “Nesiller *Pesahı*”. Her yıl kutlanan *Pesah* bayramına [ve *Bet-Amikdaş*

zamanında her yıl 14 Nisan öğleden sonra gerçekleştirilen *Pesah-korbanı*] verilen takma isim.

Pesah Midbar: Bene-Yisrael'in çölde yaptığı ilk ve tek *Pesah-korbanı*; bkz. 9:1 v.d.

Peygamber: İbranice **Navi**. Yüksek manevi düzeylere ulaşmış ve bu sayede Tanrı'nın kendisi ile temas kurmasına hak kazanmış kişilere verilen sıfat. Tanrı bu kişiler aracılığıyla halka mesajlar ya da uyarılar gönderebilir. Bu kişiler ayrıca gelecek ya da manevi dünyalarla ilgili vizyonlar tecrübe edebilirler. Tarihte, peygamberlik ruhuna (**Nevua**) hak kazanmış çok sayıda kişi olmuştur. Bunların çok büyük bir bölümü kişisel bazda Tanrı ile temas etmişlerdir. Bizlerin "peygamber" olarak tanıdığı peygamberlerin ortak özellikleri ise, Tanrı tarafından halka "tüm zamanları ilgilendiren" mesajlar vermek üzere görevlendirilmiş olmalarıdır. *Tanah*'ta adı "peygamber" sıfatıyla geçen tüm peygamberler böyledir. Ancak tüm peygamberler onlarla sınırlı değildir ve *Tanah*'ta ismi geçmeyen de birçok peygamber olmuştur.

Pidyon: "Fidyeye" ya da "Fidyeye Karşılığında Kurtarmak". *Bet-Amikdaş*'a adanmış canlı ya da cansız malların, üzerlerindeki "kutsal" etiketinden kurtarılmaları karşılığında verilen parasal karşılık. Bu işlemle söz konusu mal üzerindeki kutsiyet, karşılık olarak verilen paraya aktarılmış olur ve kendisi serbest kalır. Yine de bazı durumlarda, bir noktada kutsal göreve ait oldukları için, bu canlı ya da nesnelerin kullanımında bazı kısıtlamalar öngörülebilir. BSS.

Pidyon Aben: "Oğul İçin Verilen Fidyeye" ya da "Oğulun Fidyeye Karşılığında Kurtarılması". Anne ya da babası *Koen* ya da Levi ailesine mensup olmayan bir *behorun*, yaşamının 31. gününde bir *Koen*'e 5 gümüş *şekel* [= *Talmud* lisanında 5 *sela*] verilerek "kurtarılması" için yapılan tören. Her *behor* Tanrı'ya ait olduğundan kutsal işlere adanmıştır. Fakat bu görevler *Koenler* tarafından yapıldığı için, *behor* oğulların bu görevlerden sembolik bir fidye ile azat edilmesi gerekir; bkz. Şemot 13:13 açık. Eski İstanbul geleneği 6 gümüş kaşık verilmesi şeklindeydi.

Pigul: 1. İğrenç, bayat, zamanı geçmiş, bozulmuş vs. 2. Niyete bağlı nedenlerle geçersiz hale gelmiş bir *korban* (bkz. Vayikra 7:18 açık.).

Purim: Pers İmparatorluğu döneminde, Ester ve Mordehay'ın liderliğindeki Yahudiler'in, başvezir Aman'ın buyruğuyla yok edilmekten, doğal görünen mucizevi "rastlantılar" sonucu kurtulmalarının anısına, sursuz şehirlerde 14 Adar, [Yeoşua zamanında] surlu olanlarda 15 Adar tarihinde kutlanan sevinçli bayram. Artık yıllarda bayram, ikinci Adar [=Veadar] ayına kaydırılır. BVS.

Rabenu: Öğretmenimiz. Moşe için kullanılan sıfat: "Moşe Rabenu".

Reem: Uzun ve görkemli boynuzları olan bir hayvan. Kimliği hakkında farklı görüşler vardır (bkz. 23:22 açık.).

Retse: "İste"; "Razı Ol". *Amida*'nın, ibadetin tekrar Yeruslayim'deki *Bet-Amikdaş*'a dönmesi dileğini içeren on yedinci berahasının ilk paragrafı.

Reviit: çoğ. *Reviyyot*. “Dörtte bir”. 1/4 *log*. Yaklaşık 105-137,6 ml.

Rişon Letuma: Bkz. *Tuma* > *Rişon Letuma*.

Roş Aşana: Yahudi takvimine göre yılbaşı. Tişri ayının ilk gününde, bu vesileyle yapılan bayram; bkz. Vayikra 23:23. Bu günde Tanrı insanları yargılar ve gelecek yıl ile ilgili kararlarını belirler. *BBS*.

Roş Hodeş: çoğ. *Raşe Hodaşim*. Yeni ayın ilk günü; bkz. Şemot 12:1 açık. Uygulamada, eğer bir ay, 29 günden oluşuyorsa, sonraki ayın *Roş Hodeş*i, o ayın ilk günüdür. Ama eğer ay 30 günden oluşuyorsa, sonraki ayın *Roş Hodeş*i iki gündür: Biten ayın son günü ve başlayan ayın ilk günü.

Erev Roş Hodeş: “*Roş Hodeş Arifesi*”.

Ruah Akodeş: “Kutsiyet Ruhı”. 1. *Şehina*’ya verilen takma bir isim. 2. Yüksek dereceye ulaşmış bir insanın, gelecekle ilgili öngöründe bulunmasını sağlayan peygamberlik ruhundan biraz daha düşük bir yetenek. [Hristiyan inancındaki Kutsal Ruh kavramıyla bunun ilgisi yoktur.]

Sanedrin: çoğ. *Sanedraot*. [Eski Yunanca *Synedrion* – “Konsey; meclis; danışma kurulu” sözcüğünden] II. *Bet-Amikdaş* dönemindeki, halkın 71 ileri geleninden oluşan kanuni merkezi organ. Aynı zamanda Yisrael’in en yüksek adli mercii. İsmi II. *Bet-Amikdaş* döneminde almış olmasına karşın, Moşe Rabenu zamanından itibaren her dönemde bir *Sanedrin* var olmuştur; bkz. 11:16-17; bkz. Şemot 3:16 açık.; Devarim 17:9. *BBS*.

Sanedre Ketana: Yani **Küçük Sanedrin**. 23 *Sanedrin* üyesinden oluşan ve idam istemli davalara bakan mahkeme. *Bet-Amikdaş*’ta, Küçük *Sanedrin*’in toplandığı iki yer vardı. Bkz. *Vayikra Kitabı*, *Ekler: Bet-Amikdaş’ın Planı*.

Satan: Tanrı’nın meleklerinden biri. Görevi, insanları günaha teşvik etmek, Tanrı’nın yolundan uzaklaştırmaya gayret etmek ve daha sonra Tanrı’nın önünde onlara karşı savcılık yapmaktır. Tam sözcük anlamı “yoldan çıkarıcı” ya da “suçlayıcı” şeklindedir. Aynı zamanda cinlerin *Aşmeday* ya da *Samael* olarak bilinen başkanıdır. Aynı zamanda “**Malah Amavet – Ölüm Meleği**”dir. Başka inançlardaki “Tanrı’ya baş kaldıran ve O’na karşı savaşmak için insanları günaha teşvik edip güç toplayan Şeytan” kavramı, Yahudilik dışı bir inanştır. Yahudilik’teki *Satan*, diğer tüm melekler gibi Tanrı’nın bir kuludur ve temel işlevi, insanların birer robot değil seçim hakkına sahip varlıklar olmasını sağlamaktır.

Sea: çoğ. *Seim* ya da *Sein*. Eski dönemde hem sıvılar hem de katılar için kullanılan bir hacim ölçüsü. Yaklaşık 7,3-13,3lt.ye denktir.

Sefaradlar: İbranice “*Sefarad – İspanya*” sözcüğünden gelir. İspanya, Portekiz, Güney Avrupa ve Kuzey Afrika kökenli Yahudiler’e verilen isim.

Sefer-Tora: Bkz. *Tora* > *Sefer-Tora*.

Sekila: “Taşlama”. Tora’daki dört idam cezasından biri. Bkz. *Vayikra Kitabı*, *Ekler: Yahudilik’te İdam Cezası*.

Selihot: “Aflar”. tek. *Seliha*. Oruç günlerinde, sıkıntılı zamanlarda, özellikle de Elul ayının başından *Yom Kipur*’a kadar olan dönemde yapılan ve günahlar için Tanrı’dan af dileme şeklindeki içerikleri nedeniyle bu şekilde adlandırılan dualar.

Semiha: (Sameh-Mem-Yod-Haf-E). 1. Yaslama. 2. Destek; dayanak. 3. Onay. 4. Yan yana olma durumu. 5. Bir kişinin öğretmen ya da Haham olarak görev yapabileceğine tanıklık eden onay belgesi; diploma. 6. *Korban* olarak getirilen hayvanın başına elleri dayama işlemi.

Sim Şalom: Amida’nın, barış dilekleri içeren on dokuzuncu ve son duasının başı.

Simhat Tora: Bkz. *Tora* > *Simhat Tora*.

Sota: “Sapmış [Kadın]”. 1. Kocasına ihanet ettiğine dair güçlü şüpheler olan bir kadın; bkz. 5:11-31. 2. *Mişna*’nın, “**Naşim** – *Kadınlar*” bölümündeki, *Sota* konumundaki bir kadınla ilgili kanunları ele alan ünitesi.

Suka: çoğ. *Sukot*. “Çardak”. 1. Genelde güneşten korunmak için kalas, ağaç dalları, yaprak gibi malzemeler kullanılarak yapılan, geçici oturma amaçlı yapı. 2. Yahudiler’in, *Sukot* bayramı öncesinde, Tora kanunun belirlediği kurallar doğrultusunda evlerinin yanında, [üstü tamamen açık] balkonunda ya da çatısında yaptıkları, üzerini ağaç dalları ve yapraklarla kapadıkları ve bayramın yedi gününü geçirmek için kullandıkları çardak. 3. *Mişna*’nın, “**Moed** – *Bayram*” bölümündeki, *Sukot* bayramı ve ona bağlı kuralları ele alan ünitesi. Bkz. *Sukot*.

Sukot: “Çardaklar [Bayramı]”. Tanrı’nın *Bene-Yisrael*’i Mısır’dan çıkarışından sonra, çölde çardaklarda oturtması anısına kutlanan bayram; bkz. Vayikra 23:34, 23:42. “**Hag Aasif** – *Hasat Bayramı*” olarak da bilinir. 15 Tişri günüdür; bir önceki gece başlar ve 7 gün kutlanır. *Sukot*’un en önemli özelliği, bir hafta boyunca *Sukalar*’da yaşanması ve bereketli ürün alınacak bir sene için dualarda *Arbaat Aminim* ile sembolik hareketler yapılmasıdır.

Şaa Zemanit: Bkz. *Şaot Zemaniyot*.

Şaatnez: “Yün-Keten Karışımı”. 1. Yün ve keten karışımıyla dokunmuş kumaş (bkz. Vayikra 19:19 açık.). 2. Uyumsuz iki şeyin birleşimi için kullanılan deyim.

Şabat: 1. Haftanın yedinci günü. Tam anlamı “iş bırakmak”tır; bkz. Bereşit 2:1-3 açık. Bu günde *melaha* adı verilen yaratıcı karakterli 39 ana kategorideki işleri yapmak yasaktır; bkz. Şemot 20:8 v.d. “[*Bene-*]Yisrael iki *Şabat*’ı *Alaha*’ya göre kutlasalar, hemen kurtarılırlar” (*Talmud* – *Şabat* 118b). 2. Hafta; bkz. Vayikra 23:15. 3. İş yapmanın yasak olduğu *Yom Tovlar* için de kullanılır; bkz. Vayikra 23:15. 4. *Şemita* yılı için de “*Şabat Yılı*” tanımı vardır; bkz. Vayikra 25:4. 5. Bu yıla ait ürünler de bu şekilde tanımlanabilir; bkz. Vayikra 25:6 açık. BSS. BVS.

Şahrit: Ya da *Şaharit*. “Sabah”. BVS.

Tefilat Şahrit: “Sabah Duası”. Sabah yapılan *Tamid-korbanına* denktir.

Şaloş Regalim: “Üç Bayram”. Üç Hac. [“Ayak” anlamında da olan] “**Regel**” sözcüğü “kez/defa” anlamındadır (bkz. Bamidbar 22:28) ve yılın üç vaktinde, *Bene-Yisrael*’in Yerusalayim’deki *Bet-Amikdaş*’a gelerek yaptıkları bayramları ifade eder; krş. Şemot 23:14 ve 23:17. Bu üç bayram, *Pesah*, *Şavuot* ve *Sukot*’tur. *Bet-Amikdaş* zamanında özel *korban*ların yapıldığı bu bayramlar, günümüzde de özel dualarla kutlanır. BSS.

Şaot Zemaniyot: tek. *Şaa Zemanit*. “Zamansal Saatler”. Sabah güneşin doğuşundan, akşam batışına kadar olan sürenin 12’ye bölünmesiyle elde edilen “saatler”. Anlaşıldığı üzere bu “saatler”, günün uzunluğuna bağlı olarak değişkenlik gösterir. Gün içinde özellikle dua saatlerinin belirlenmesinde bu saatler kullanılır.

Şavuot: İbranice “**Şavua** – *Hafta*” sözcüğünden, “Haftalar [Bayramı]”. *Pesah*’ın ikinci gününden itibaren sayılan yedi haftanın tamamlanışının ardından kutlanan bayram; Devarim 16:9-10. *Tora*’nın Sinay dağında Bizzat Tanrı tarafından tüm *Bene-Yisrael*’e verildiği gündür (*Talmud* – *Şabat* 86b). Bu günde *Bene-Yisrael* Tanrı’ya bağlılık yemini etmiş, Tanrı da *Bene-Yisrael*’i Kendi Halkı olarak alacağını bildirmiştir. Bayramın isminin sebebi, bu karşılıklı yeminler [**Şevuot**] de olabilir. Bu bayram aynı zamanda [yılın ilk buğday hasadının yapıldığı dönemde olması nedeniyle] “**Hag Akatsir** – Ürün Biçme Bayramı” ve [*Bet-Amikdaş*’a *Bikurim*’in getirildiği bayram olması nedeniyle] “**Hag Abikurim** – Turfanda Bayramı” olarak da bilinir. Bu günde, yılın yeni çıkan meyveleri *Bet-Amikdaş*’a getirilirdi. *Şaloş Regalim*’den biri olan *Şavuot*, bir *Yom Tov*’dur ve *Erets-Yisrael*’de bir, *Diaspora*’da ise iki gün kutlanır.

Şehina: Tanrı’nın Kutsal Varlığı; Tanrı’nın Onuru. Sözcük anlamı “Barınmak; barınış”tır; bkz. Şemot 25:5, 29:45. BBS.

Şehita: “Hayvan Kesimi”. Yahudi kanununa göre hayvanın kesileceği bıçaktan, kesiliş şekline kadar her şey titiz kurallara bağlıdır. Yanlış bir kesim, hayvanı *terefa* yapmaya yetecektir. *Şehita*’da, hayvanın boynu – nefes ve yemek boruları [= *Simanim*] – omurgaya kadar, bıçağın bir gidiş-gelişiyle kesilmelidir. Hayvan kesimi konusunda sadece *Şehita* diploması olan kişi [= **Şohet**] yetkilidir. BVS.

Şekel: çoğ. *Şekalim*. Eski dönemde, altın ve gümüş gibi değerli metaller için kullanılan bir ağırlık birimi. Normal *şekel* 7,17-11,4gr. kadardır. BVS.

Şelamim-korbanı: “Barış Korbanı”. Kişinin, Tanrı’ya teşekkür etmek veya bir *neder* ya da *nedavay*’ı ödemek amacıyla yaptığı *korban*. *Şelamim-korban*ının bir bölümü *Mizbeah*’ta yakılır, çoğunluğu ise, getiren tarafından yenirdi; bkz. Vayikra *Perek* 3 açık. ve Vayikra 7:11-36. Normal şartlarda *Şelamim-korbanı* gönüllü olarak getirilir. Ancak bayramlarda yapılan zorunlu *Hagiga-korbanı* da bir *Şelamim-korbanı*dır.

Şelamim-kesimi: İbr. *Zevah Şelamim*. *Şelamim-korbanı* için kullanılan başka bir isim. çoğ. *Zivhe Şelamim*.

Şema: Tanrı’nın ‘Bir’liğini ilan eden ve Yahudi inancının temellerini oluşturan parça. Sabah ve akşamleyin *Şema* okumak, doğrudan *Tora*’nın bir emridir; Devarim 6:7. Sabahleyin *Şema* söyleme vakti, *Şaot Zemaniyot*’a göre günün ilk üç saatidir. Geceleyin ise yıldızların çıkışından itibaren söylenir. *Şema* üç paragraftan oluşur: Devarim 6:4-9, 11:13-21 ve Bamidbar 15:37-41. BBS.

Şemini Hag Aatseret: “[Sukot’un başından sayıldığında] Sekizinci [güne rastlayan] Durdurma/Toplanma/İmtina Bayramı”. Sukot’un yedi gününü takip eden ve bu bayramı “durduran”; sona erdiren bayram; 29:35 (bkz. Vayikra 23:36 açık.). 22 Tişri tarihine rastlar ve [Erets-Yisrael’de] bu günde artık Suka’da oturulmaz [Diaspora’da ise ilk gün oturulur ama beraha söylenmez (Rambam)]. Erets-Yisrael’de tek gün kutlanır ve aynı zamanda Simhat Tora kutlaması yapılır. Diaspora’da ise bayram iki gündür ve ilk gün Şemini Hag Aatseret iken, Simhat Tora kutlaması ikinci gün yapılır.

Şemita: çoğ. Şemitot. “Bırakma, terk etme, feragat etme”. Tora’nın emrine göre, Bene-Yisrael’in Erets-Yisrael’e girişinden itibaren, her yedinci yıl Şemita yılıdır. Bu yılda toprak nadasa bırakılır, ekim-dikim yapılmaz ve ürün toplanmaz. Yine bu yılın sonunda, tüm borçlar affedilir. Hem bu mitsvaya hem de bu mitsvanın uygulandığı yıla Şemita adı verilir (bkz. Vayikra Perek 25). BVS.

Şeni Letuma: Bkz. Tuma > Şeni Letuma.

Şerets: çoğ. Şeratsim. 1. Fare, kertenkele, böcek, yengeç, kurbağa gibi, su ya da karada yaşayan küçük çaplı hayvanlara verilen genel isim. 2. Tora’nın listelediği ve leşleri birer tuma kaynağı olan, yani leşleri ile temas eden kişi ya da nesnelere tuma aktaran sekiz tane küçük çaplı hayvan cinsi; bkz. Vayikra 11:29-30.

Şerets Amayim: “Sudaki Şerets”. Sularda yaşayan böcek ve küçük hayvanlar.

Şerets Aof: “Uçucu Şerets”.

Tovel VeŞerets Beyado? “Elinde Şeretsle Mikveye Dalıyor”. Bir yandan teşuva yapan, ama diğer yandan aynı günahı işlemeye devam eden kişi için kullanılan deyim. Bir kişi elinde şerets leşi gibi bir tuma kaynağı olduğu sürece mikveye daldığında bu dalışla arınamayacağı açık olduğu gibi, aynı şekilde günahını terk etmemiş bir kişinin teşuvası da gerçek bir teşuva değildir.

Tier Et Aşerets: “Şeretsi Arındırdı”. “Hiçbir şekilde kabul edilemeyecek bir davranışı haklı gösterme gayretiyle binbir bahane uydurdu” anlamına gelen bir deyim.

Şete Alehem: “İki Ekmek”. Şavuot bayramında, yeni yıla ait ilk buğday hasadıyla pişirilerek Bet-Amikdaş’a getirilen toplumsal Minha-korbanı. Bu, hamets ekmek olarak getirilen tek Minha türüdür (bkz. Vayikra 23:17). Lehem Bikurim olarak da adlandırılır.

Şevarim: (Şin-Bet-Reş-Yod-Mem). “Kırıklar”. Bir Şofar ya da borazanla çalınan kesik sesler. Bu ses üç başa sahip Şin harfiyle temsil edilir zira üç kısa sestten oluşur (Tue-Tue-Tue).

Şiva Asar BeTamuz: “17 Tamuz”. Bu tarih, geçmişte birçok üzücü olaya sahne olmuştur. Hahamlarımız bu sebeplerle söz konusu günü oruç günü olarak ilan etmişlerdir. Talmud’da, bu tarihte gerçekleştiği söylenen beş olay listelenmiştir. [1] Moşe Sinay dağından inip Altın Buzagı’yı görünce, ilk On Emir levhalarını kırmıştır (2448). [2] Mizbeah’ın [2449 yılında] çölde hizmete açılmasından itibaren, 890 yıl boyunca Tamid-korbanları her gün sektirilmeden yapılırdı. I. Bet-Amikdaş’ın yıkılışı öncesinde, şehrin kuşatılması sebebiyle Tamid-korbanları durdurulmak zorunda kaldı. [3] II. Bet-Amikdaş’ın yıkılışından önce Romalılar Yerusalayim surlarında gedik açmayı başardılar. I. Bet-Amikdaş döneminde de surlar buna yakın bir tarih olan 9 Tamuz’da düşmüştür. Oruç her iki olayı da anma amacındadır. [4] Talmud (Taanit), Hanuka olaylarından hemen önce Suriyeli vali Apostemos’un, herkesin gözü önünde Sefer-Tora yaktığını kaydeder. [5] 3228 yılında I. Bet-Amikdaş döneminde, kötü Yeuda kralı Menäşe, Bet-Amikdaş’ın içine bir put yerleştirmiştir. II. Bet-Amikdaş döneminde Apostemos aynısını yapmıştır.

Şofar: çoğ. *Şofarot*. Genelde koç boynuzundan yapılan [ama sığır haricindeki başka hayvanların boynuzundan da yapılabilen], eski dönemde ordunun toplanması ya da bayramların ilanı için kullanılan üflemleri alet. Roş Aşana bayramında *Şofar* çalmak, *Tora*'nın bir emridir (bkz. 29:1). *Yom Kipur*'da ise *Şofar* çalınarak yüce günün bitişi ilan edilir. Ayrıca *Yovel* yılında da, kölelerin serbest kalışını ilan etmek için ülke çapında *Şofar* çalınırdı (bkz. Vayikra 25:9).

Şofarot: “Şofarlar”. Roş Aşana günü okunan *Musaf Amidası* içindeki üç ana bölümden üçüncüsü (bkz. *Malhuyot* ve *Zihronot*). Bu bölümde, *Tanah*'taki *Şofar* sesi temasını içeren pasuklardan alıntı yapılır.

Şohet: Bkz. *Şehita*.

Şulhan: çoğ. *Şulhanot*. 1. “Masa”. 2. *Mişkan* ve *Bet-Amikdaş*'ta bulunan, altın kaplama olup üstüne *Lehem Apanim*'in yerleştirildiği masa; bkz. Şemot 25:23 v.d. “**Şulhan Apanim** – Yüz Masası” (4:7) ve “**Şulhan Amaarehet** – Dizim/Sıralama Masası” (Divre Ayamim II 29:18) olarak da bilinir.

Taanit: çoğ. *Taanivot*. “Eziyet”. 1. Oruç. Bedene, onu yiyecek ve içecekten mahrum bırakarak yapılan eziyet. 2. *Mişna*'nın, “**Moed** – Bayram” bölümündeki, özellikle yağmur yokluğu sonucunda *Sanedrin* tarafından ilan edilen oruçları ve diğer türdeki oruçları konu alan ünitesi. BVS.

Taarat Amişpaha: “Ailenin Sağlığı”. Yahudi ailesinin temelini sağlayan saflık kuralları. Bu kurallar, evin hanımının âdet dönemine bağlıdır ve âdet başlangıcından, kadının *mikveye* dalmasına kadar olan sürede eşlerin fiziksel anlamda ayrılığını gerektirir (bkz. Vayikra 15:19 açık., *Günümüzdeki Uygulama* k.b.).

Tahanunim: tek. *Tahanun*. “Yakarılar”. 1. Yakarış; merhamet dilekleri. 2. Normal günlerde *Şahrit* ve *Minha* dualarında *Amida*'nın ardından okunan ve günahlar konusunda affedilme dileklerini içeren parça.

Tahaş: *Tora*'da sözü geçen ve derisinden *Mişkan*'ın üst örtülerinin yapıldığı, ama tam kimliği kesin olmayan bir hayvan; bkz. Şemot 25:5.

Talit: Bkz. *Tsitsit*.

Talmud: 1. Öğrenim. 2. *Tora Şebeal Pe* için kullanılan ve *Mişna*, *Gemara*, *Tosefta*, *Midraşları* içinde barındıran genel isim. Bazı durumlarda sadece *Gemara* için de kullanılır. BŞS.

Tame: f. *Temea*; çoğ. *Temeim*; f. çoğ. *Temeot*. kar. *Taor*. 1. Bir *tuma* kaynağından etkilenmiş kişi. Bkz. *Tuma*. 2. Kaşer olmayan hayvan; Devarim 14:7. 3. Kötü ve yozlaşmış kişilere verilen bir aşağılama sıfatı; Yeşayau 52:1. BBS.

Teme Met: çoğ. *Teme Met*. Ya da **Teme Nefes**. Bir ölüyle temastan ya da aynı çatı altında bulunmaktan dolayı *tame* olan kişi.

Tamid-korbanı: “Daimi Korban”. Günde iki kez, sabah ve akşam olmak üzere yapılan toplumsal *Ola-korbanı*. Bkz. 28:1-8; Şemot 29:38-44.

Tanah: *TaNa”H. Tora, Neviim ve Ketuvim* sözcüklerinin baş harflerinden oluşturulmuş sözcük.

Tanna: çoğ. *Tannaim*. II. *Bet-Amikdaş* dönemi ve sonrasında varlık gösteren ve öğretileri *Mişna*’yı oluşturmuş olan *Hahamlar*’a verilen genel bir ünvan. BBS.

Tarşiş: *Koen Gadol*’un göğüslüğündeki taşlardan biri. Bazılarına göre bu kristaldir. Bir kaynağa göre *Tarşiş* aynı zamanda bir melek türüdür. Ayrıca eski zamanlarda halkı denizcilikle uğraşan bir yer de *Tarşiş* olarak adlandırılırdı.

Tefah: çoğ. *Tefahim*. “Yumruk”. Ya da **Tofah**. Dört parmağa denk uzunluk ölçüsü. Yaklaşık 8-10cm. BVS.

Tefila: 1. Dua. 2. *Amida*. 3. *Tefilin*in iki parçasından her biri.

Tefilat Şav: “Boş Dua”. Vakti geçtikten sonra yapılan dua.

Bet Tefila: “Dua Evi”. Sinagog.

Tefilat Adereh: “Yol Duası”. Uzun yola çıkıldığında söylenen kısa dua.

Tefilat Vatikin: Sabahları güneşin doğduğu anda söylenen *Şahrıt Amidası*.

Baal Tefila: “Dua Ustası”. Profesyonel *hazan* olmayan, ama dua etmeyi ve yönetmeyi bilen ve bunu sadelikle, abartmadan ve uzun melodilerle değil, halkın seveceği şekilde yapan kişi.

Ani Tefila: “Ben Duayım”. “Tüm benliğimle dua ediyorum” anlamında bir deyim.

Tefila Osa Akol: “Dua Her Şeyi Yapar”. *Hahamlarımız*’ın, duanın önemi hakkında söyledikleri sözlerden biri.

Tefila Tseriha Kavana: “Dua, Konsantrasyon [Okunduğunu Anlamayı] Gerektirir”.

Şaare Tefila Enan Ninalin Leolam: “Dua Kapıları Hiçbir Zaman Kilitlenmez”.

Tefilin: *Şabat* ve bayram günleri haricinde her gün sabah duasında sol kola ve başa yerleştirilen; içinde *Tora*’dan dört bölümün (Şemot 13:1-10, 13:11-16, Devarim 6:4-9, 11:13-21) yazılı olduğu parşömenler bulunan, hayvan derisinden yapılmış iki siyah renkli küp kutu. Bu kutulardan çıkan deri şeritler, kutuların yerleştirilmesini ve bağlanmasını sağlar ve kendilerine göre kurallara sahiptir. BBS.

Tehelet: 1. Bir mavi tonu. 2. Eskiden *hilazon* adı verilen bir deniz hayvanından elde edilen ve *tsitsitin* ipliklerinden birinin boyanmasında kullanılan mavi boya. Geniş bilgi için bkz. 15:38 açık.

Tehiyat Ametim: “Ölülerin Dirilişi”. İleride ölülerin tekrar dirileceğine dair Yahudi inancı.

Tehum: çoğ. *Tehumim*. Sınır; sınırla çevrilmiş alan.

Tehum Şabat: “*Şabat Alanı*”. Şehir dışında 2000 *ama* [yaklaşık 1km.] uzaklığa kadar olan bölge. *Şabat* günü, bunun dışına çıkmak yasaktır; bkz. Şemot 16:29 açık.

Tekia: çoğ. *Tekiot*. 1. Üflemeli çalgılarda, ses çıkarmak için yapılan üfleme. 2. Uzun ve düz *Şofar* sesi (Tuuuuuuuuuuuue).

Tekiot Dim'umad: "Oturarak [Dinlenen] Çalışlar". Roş Aşana'da halkın oturmuş halde dinlediği otuz *Şofar* sesi.

Tekiot Dimyuşav: "Ayakta [Dinlenen] Çalışlar". Roş Aşana'da halkın ayakta dinlediği *Şofar* sesleri.

Telat Defuranuta: "Sıkıntı/Felaket Üçlüsü". *Şiva Asar BeTamuz* ile *Tişa BeAv* arasındaki üç *Şabat* günü okunan *aftaralar*. Bu *aftaralarda* peygamberlerin çok sert ikaz ve azarlamaları okunur.

Teme Met: bkz. *Tame* > *Teme Met*.

Temea: bkz. *Tame*.

Tenufa: "Sallayış; Yukarı Kaldırış". Çeşitli şeylerin Tanrı'nın Huzurunda "kutsal" konumuna geçmesini simgeleyen bazı hareketlere bu isim verilir. Bkz. Vayikra 7:13 açık.

Terua: çoğ. *Teruot*. 1. Kesik kesik çalınan *Şofar* ya da borazan sesi (Tu-tu-tu-tu-tu-tu...). 2. Coşku ve heyecan belirten yüksek ses.

Yom Terua: "*Terua* Günü". Roş Aşana'nın bir diğer adı (bkz. 29:1).

Teruma: çoğ. *Terumot*. 1. "Bağış". Tam anlamıyla "yükseltme; kaldırma"; çünkü kutsal amaçlarla bağışlanan bir eşya, alelade olmaktan çıkıp, daha yüksek bir düzeye yükselmiştir; bkz. Şemot 29:27 açık. 2. Tarım ürünlerinden ayrılıp *Koenler*'e verilmesi gereken yaklaşık %2 oranındaki pay (bkz. Vayikra Perek 22). Buna **Teruma Gedola** (Büyük *Teruma*) adı da verilir. 3. Genel olarak *Tora*'nın [gerek tarım ürünlerinden, gerek hayvanlardan gerekse de *korbanlardan* ayrılıp] *Koenler*'e verilmesini emrettiği her türlü pay da bu isimle adlandırılır.

Terumat Maaser: "*Maaser* Bağışı". Leviler'in, halktan aldıkları *Maaser Şeni* bağışından ayırıp *Koenler*'e verdikleri onda birlik pay; bkz. *Maaser* > *Maaser Min Amaaser*.

Terumat Adeşen: "Küllerin Kaldırılması". Her sabah *Mizbeah*'ın üzerindeki kül yığınının bir miktar külün kaldırılıp *Mizbeah*'ın yanına yerleştirilmesi işlemi (bkz. 6:3-4 açık).

Teşuva: çoğ. *Teşuvot*. 1. Cevap. 2. Dönüş; geri geliş. 3. [Yahudi geleneksel dilindeki anlamına göre:] Pişmanlık duymak, hatadan vazgeçmek, doğru yola dönmek şeklindedir. "*Teşuva* yapmak/*Teşuva*'ya dönmek" şeklinde kullanılır. BBS.

Tevel: (Tet-Bet-Lamed). İçinden henüz *teruma* ve *maaser* ayrılmamış olan tarım ürünlerine verilen ad.

Tevila: çoğ. *Tevilot*. "Dalış" ya da "daldırma". 1. Bir nesnenin bir sıvıya daldırılması. 2. *Mikve* ya da, deniz, göl gibi doğal su kaynaklarına tüm vücudu ya da herhangi bir eşyayı daldırma işlemine verilen ad.

Tevilat Kelim: "Kaplarn Daldırılması". Yahudi olmayan birinden alınmış ya da Yahudi olmayan biri tarafından imal edilmiş, metal ya da cam yiyecek eşyalarının, Yahudi iyeliğine geçişini işaretlemek için *mikveye* daldırılması.

Tevul Yom: "[*Mikveye*] O Gün Dalmış Olan". *Tame* bir kişinin, *mikveye* daldıktan sonra, gün batımına kadar olan süre boyunca bulunduğu konum (bkz. Vayikra 7:7 açık.).

Tişa Beav: İbrani takvimine göre “9 Av”. Bu gün, tarih boyunca Yahudiler için bir yas günü olarak bilinir. Bu günde meydana gelen felaketler sebebiyle *Yom Kipur*’daki kurallara göre oruç tutulur. BBS.

Toda-korbanı: “Şükran *korbanı*”. Bu, *Şelamim* tarzı bir *korbandır* ve belirli durumlardaki şükran duygularını ifade etme amacıyla getirilir (bkz. Vayikra 7:12 v.d. açık.).

Tohaha: Ya da **Toheha**. “Sert İhtar / Azarlama”. 1. Ceza, sıkıntı. 2. Tora’nın, Bene-Yisrael’in Tora’ya uygun yaşamamaları durumunda yüzleşmek durumunda kalacakları ceza ve lanetleri listeleyen iki bölümüne (Vayikra 26:14-46 ve Devarim 28:15-69) verilen ad.

Tokena: Ya da **Baal Tokena**. “[*Şofar*] Çalma Ustası”.

Tora: 1. Yasa (bkz. Bereşit 26:5). 2. “**Oraa** – *Eğitim/Rehberlik*” sözcüğüyle bağlantılı olarak “Öğreti”. 3. Tanrı’nın, Moşe Rabenu’ya dikte ettiği ve *Bene-Yisrael*’e verdiği, Yahudilik’in temel kitabı. Bereşit, Şemot, Vayikra, Bamidbar ve Devarim kitaplarından oluşan beşli. “**Torat E-lo-im** – *Tanrı’nın Yasası*” (Yeşayau 24:26), “**Torat Moşe** – *Moşe’nin Yasası*” (Malahi 3:22), “**Torat Emet** – *Gerçek Yasa*” (Nehemya 9:13) olarak da bilinir. BBS.

Tora Şebihtav: “Yazılı *Tora*”. *Tora*’nın beş kitabı. Bazı durumlarda tüm *Tanah* için de kullanılır.

Tora Şebeal Pe: “Sözlü *Tora*”. Moşe’nin, doğrudan Tanrı’dan öğrenerek halka tüm detaylarına kadar açıkladığı, Yazılı *Tora*’daki emirlerin tüm uygulamaları, öğretiler, gelenekler, kurallar. Bkz. *Talmud*.

Sefer-Tora: “*Tora Kitabı*”. *Tora*’nın, hayvan derisi üzerine, usta bir *Sofer* tarafından, özel bir mürekkeple ve belirli çok titiz kurallara göre yazılı olduğu tomar.

Simhat Tora: “*Tora Sevinci*”. *Tora*’nın yıllık okunma döngüsünün tamamlanışı sebebiyle yapılan kutlama. Bu günde *Tora*’nın son perçası olan Vezot Aberaha okunur ve hemen ardından ilk *perça* Bereşit’e başlanır. *Şemini Hag Aatseret* bayramına dahildir ve *Erets-Yisrael*’de bu bayramın tek gününde, *Diaspora*’da ise, ikinci günde kutlanır; bkz. *Şemini Hag Aatseret*.

Talmud Tora: 1. *Tora* Öğrenimi. “*Tora* öğrenimiyle meşgul kişi kadar özgür insan yoktur” (*Mişna* – *Pirke Avot* 6:2). 2. *Tora* öğrenimi veren kurumlar için kullanılan genel isim.

Tsadik: çoğ. *Tsadikim*; f. *Tsadeket*; f. çoğ. *Tsadikot*; kar. *Raşa*. 1. Tanrı’dan korkan, *Tora*’nın tüm *mitsvalarını* yerine getiren; 2. Adaleti işleten; dürüst; 3. Haklı. BBS.

Tsaraat: Bazı manevi eksiklikler nedeniyle ortaya çıkan ve cüzzam benzeri belirtileri olan rahatsızlık; bkz. Vayikra 13:1 v.d.

Tsedaka: 1. Adalet, dürüstlük. 2. İhtiyaç sahiplerine yardım. Elindekiyle “adalet ve dürüstlüğü uygun bir şekilde” ihtiyaç sahiplerine yardım etmek. BBS.

Tsits: *Koen Gadol*’un alına taktığı ve üzerinde “Tanrı Adına Kutsal” sözlerinin yazılı olduğu altın levha. Bkz. Şemot 28:36-38.

Tsitsit: Dört köşeli elbiselerin köşelerine bağlanması gereken iplik düğümleri ve saçaklar; 15:37 v.d. Bu emrin yerine getirilmesi için, sabah dualarında dört köşesinde *tsitsit* olan bir dua şalı “[**Talit Gadol** – *Büyük Talit*]” ve gün boyu giysilerin altında yer alan dört köşeli ve *tsitsit* bağlı bir iç kıyafeti “[**Talit Katan** – *Küçük Talit*]” giyilir. Ama bunun dışında, dört

köşeli başka elbiseler söz konusuysa, giymeden önce onlara da *tsitsit* bağlamak gerekir. Dört köşesi olmayan elbiseler ise bundan muaftır.

Tsom: “Oruç”. Yemek ve içmekten uzak durmak.

A-Tsom: “Oruç”. Baştaki “A” sesi [İngilizce’deki “the” sözcüğüne denk olarak] İbrani’ce’de belirtme ve özelleştirme anlamı verir. Bu sözcük belirli bir orucu, yani *Yom Kipur*’u ifade eder; zira bu, Yahudilik’teki en büyük oruç günüdür.

Tsom Gedalya: Ya da **Tsom Gedalyau.** “Gedalya Orucu”. I. *Bet-Amikdaş*’ın yıkılışının ardından Babil imparatoru Nevuhadnetsar tarafından Erets-Yisrael’in valiliğine atadığı Gedalyau ben Ahikam’ın, bir suikast sonucu öldürülmesi anısına 3 Tışri tarihinde tutulan oruç. Bu olayın ardından Yahudiler’in neredeyse tümü Erets-Yisrael’den sürülmüştür.

Tu Beav: “15 Av”. Tarihte çeşitli mutlu olaylara sahne olan bir gün. Ayrıntılar için bkz. 36:12 açık.

Tuma: Kişiyi *Bet-Amikdaş*’a girmekten ve kutsal nitelikli yiyecekleri yemekten alıkoyan manevi durum. Bkz. Vayikra *Perek 12*’nin başındaki açıklamalar. BBS. BVS.

Avi Avot Atuma: “Büyükbaba *Tuma*”. Bir ceset. Bu, en üst düzeydeki *tuma* kaynağıdır ve temas ettiği ya da aynı çatı altında bulunduğu kişi ya da eşyaları *Av Atuma* düzeyinde *tame* yapar.

Av Atuma: çoğ. *Avot Atuma*. “Baba *Tuma*”. Birinci derecede *tuma* kaynağı. Böyle bir kaynak, temas yoluyla insan ve eşyalara *tuma* aktarır ve onları *Rişon Letuma* derecesinde *tame* yapar. Örneğin, bir ölüyle temas etmiş kişi, bir *metsora*, ya da bazı hayvanların leşleri bu tipte *tuma* kaynaklarıdır.

Rişon Letuma: “*Tumadan Birinci Derecede Etkilenmiş Olan*”. Bir *Av Atuma*’nın teması sonucu *tame* [ve *tuma* kaynağı] olmuş kişi ya da eşya. Bu derecedeki bir *tuma* kaynağı, temas halinde sadece yiyecek ve içecekleri *tame* yapabilir [insan ve eşyaları ise yapmaz].

Şeni Letuma: “*Tumadan İkinci Derecede Etkilenmiş Olan*”. Bir *Rişon Letuma*’nın teması sonucu *tame* olmuş yiyecek ya da içecek. Bu derecedeki bir *tuma* kaynağı, temas halinde *teruma* ya da kutsal nitelikli yiyecekleri *tame* yapar [diğer yiyecek ve içecekleri ise yapmaz].

Tumat Met: “Ölü *Tuması*”. Bir cesede temas ya da onunla aynı çatı altında bulunmakla aktarılan *tuma*.

Tumat Mikdaş Vekadaşav: “*Bet-Amikdaş* ve kutsallarının *tuması*”. *Tame* halde iken *Bet-Amikdaş*’a girme ya da kutsal nitelikli bir yiyeceği yeme günahı.

Tumat Oalim: “Çadır *Tuması*”. Bazı *tuma* kaynaklarının, aynı çatı altında bulundukları şeylere aktardıkları türdeki *tuma*.

Tütsü Mizbeahı: bkz. *Mizbeah* > *Mizbah Azaav*.

Urim VeTumim: *Koen Gadol*’un göğsüne yerleştirilen *Hoşen*’in kat yeri içine konan, Tanrı’nın Kutsal İsimleri; bkz. Şemot 28:30 açık.

Viduy: “İtiraf”. 1. Gerçeği kabullenmek, eski bir hatayı, ona bağlı detaylarıyla açıklamak. 2. Kişinin günahlarını itiraf ettiği duaya verilen isim.

Viduy Pe: “Ağız İtirafı”. Sadece ağızdan yarım yamalak yapılan ama gerçek olmayıp pişmanlık içermeyen itiraf.

Yakılan-korban: İbranice *İşe*. “*Eş – Ateş*” sözcüğüyle bağlıdır ve *korban*ların yakılan kısımlarını ifade eden bir terimdir. Çevirimiz boyunca bu sözcüğü “*yakılan-korban*” ifadesiyle karışlamaya çalıştık.

Yamim Noraim: “Heybetli Günler”. Elul ayı ile kendisini hissettirmeye başlayan, Roş Aşana ile devam edip, on Teşuva gününü tamamlayan Yom Kipur’da doruğa ulaşan Tanrısal yargı dönemi. Oşana Raba da bu döneme dâhil kabul edilir.

Yeşiva: 1. Oturuş; 2. Toplantı; 3. Hahamlar’ın Tora öğrenimi ya da araştırma amacıyla bir araya gelmeleri. 4. Tora öğrenilen okul. BBS.

Yetser Ara: “Kötü Dürtü”. İnsanı kötülüğe, zarar vermeye, kıskançlığa, nefrete, günaha vs. teşvik eden zayıf yanı; bkz. *Satan*.

Yetser Atov: İyi Eğilim. İnsanı iyiliğe, adalete, yardımseverliğe, sevgiye vs. teşvik eden yanı.

Yibum: Çocuksuz ölen bir erkeğin karısının, o erkeğin kardeşlerinden biri ile evlenmesi (Devarim 25:5 v.d.).

Yisrael: [Bu kitapta geçen anlamıyla] Koen ya da Levi olmayan Yahudi.

Yisreeli: Yisrael ulusuna mensup.

Yoledet: “Loğusa”. Yeni doğum yapmış kadın. Bu kadın, doğan çocuğun cinsiyetine göre bir ya da iki hafta boyunca, bir nida ile aynı düzeyde temea konumundadır (bkz. Vayikra 12:2 açık.).

Yom Kipur: Ya da **Yom Akipurim**. “Kefaret/Onarım Günü”; bkz. 23:26-32. Tişri ayının 10’u. Yılın en kutsal günüdür ve bu günde, Yahudiler oruç tutup gün boyu af için dua ederler. “Yom Kipur’da, yemek, içmek, ferahlatıcı bir şeyler sürmek, eşlerarası ilişkide bulunmak, deri ayakkabı giymek ve yıkanmak yasaktır” (Mişna – Yoma 8:1). BBS.

Yom Tov: “İyi Gün”. Bayram günü. Şaloş Regalim ve Roş Aşana’da iş yapmanın yasak olduğu günler. Şabat’tan farklı olarak, Yom Tov’da “*Ohel Nefes – Yemek İhtiyacı*” için gereken işler yapılabilir; Şabat günü yapılamaz. BBS.

Yom Tov Şeni Şel Galuyot: “Sürgünlerin İkinci Yom Tovu”. Her bayramda Diaspora’da kutlanan ikinci Yom Tov’a verilen isim.

Yovel: Yedi Şemita yılını takip eden 50. yıl. Bu yılda, geçmiş 49 yıl içinde el değiştirmiş tüm topraklar eski sahiplerine geri döner ve tüm Yahudi köleler serbest kalır; bkz. Vayikra 25:10.

Zav: çoğ. *Zavim*. “Anormal Bedensel Akıntısı Olan Erkek”. Geniş bilgi için bkz. Vayikra 15:1-18 açık.

Zava: “Anormal Kanaması Olan Kadın”. Geniş bilgi için bkz. Vayikra 15:24-28 açık. BVS.

Zeret: 1. Serçe parmak. 2. Uzunluk ölçüsü olarak “karış”. Yarım amaya eşittir. Yaklaşık 24-30cm.

Zihronot: “Hatıralar”. Roş Aşana günü okunan Musaf Amidası içindeki üç ana bölümden ikincisi (bkz. *Malhuyot* ve *Şofar* > *Şofarot*). Bu bölümde, Tanah’taki “hatırlama” temasını içeren pasuklardan alıntı yapılır. Bunun nedeni, Roş Aşana’nın, “**Yom Azikaron – Hatırlama Günü**” olması ve Tanrı’nın, insanları yargıladığı bu günde, yapılan her şeyi “hatırına getirerek” tek tek değerlendirmesi.

Zuz: Eski dönemde kullanılan bir madeni para. Kutsal şekel standartlarına göre, şekelin dörtte birine eşdeğerdir.